

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка**

Кафедра дошкільної педагогіки і психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**Тема: «ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ В СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ
ПРОЄКТІВ»**

Виконала: Вороніна К. В.,
магістрантка спеціальності
012 Дошкільна освіта
ОПП Дошкільна освіта,
група 62-1 МДО

факультету дошкільної освіти

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор

**Загородня Людмила
Петрівна**

Допущено до захисту
«_____» _____ 2023р.

Завідувач кафедри
_____ Л.П. Загородня

Дата захисту:

Оцінка _____ Підпис членів ЕК:

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ	8
1.1. Екологічна освіта дітей дошкільного віку як наукова проблема.....	8
1.2. Особливості екологічного виховання дітей дошкільного віку	14
1.3. Проєктна діяльність в екологічному вихованні старших дошкільників.....	20
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	27
2.1. Дослідження стану сформованості природничо-екологічної компетентності у дітей в старшій групі закладу дошкільної освіти	27
2.2. Реалізація педагогічних умов застосування проєктної діяльності у формуванні природничо-екологічної компетентності старших дошкільників	44
2.3. Перевірка ефективності запропонованої методики вдосконалення роботи з екологічного виховання у дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності.....	53
Методичні рекомендації вихователям щодо формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку в умовах ЗДО засобами проєктної діяльності.....	59
Висновки до розділу 2	64
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасному суспільстві тема та проблема екології, формування свідомого ставлення до навколишнього середовища, природничої компетентності, вже довгий час, залишається важливою та гострою. Формування екологічних і природних компетентностей дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сьогодення, оскільки саме в дитинстві закладається фундамент екологічної культури та свідомості, що в свою чергу впливає, як на поведінку, так і на дії людини по відношенню до природи впродовж всього її життя. Сформованість **природничо-екологічної компетентності** даватиме дитині змогу володіти природозбережувальними можливостями, зрозуміти її власні цінності та вплив людини на природну життєдіяльність, але вимагатиме вибору корисних для довкілля дій, ініціюватиме самостійну та життєздатну поведінку в різноманітних ситуаціях, які мотивують та вимагають доцільних екологічних дій, забезпечують взаємодію дітей та гармонізацію з навколишнім середовищем відповідно до їх власних інтересів.

Розвиток особистості дитини завжди був і залишається основним завданням освітньої роботи в **закладах дошкільної освіти**. Програмні засади та основні положення розвитку дошкільної освіти в Україні закріплені у Законах України «Про освіту» [51], «Про дошкільну освіту» [50], а також в Базовому компоненті дошкільної освіти [3]. Один із методологічних принципів Базового компоненту дошкільної освіти є компетентнісний підхід до розвитку особистості, який реалізується через програми та навчально-методичне забезпечення, що затверджуються МОН України.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено поняття «природничо-екологічна компетентність» як здатність дитини до адекватної поведінки в природі в різних життєвих ситуаціях. Ця компетентність базується на емоційно-ціннісному ставленні до природи та знаннях її законів, і формується через пізнавальну, проєктну, дослідницьку, трудову та ігрову

діяльність. Основним завданням формування природничо-екологічної компетентності дошкільників Базовий компонент дошкільної освіти визначає залучення дітей до вивчення природи, зокрема через навчальні заняття, екскурсії та спостереження за природними явищами [3].

Головним завданням дошкільної освіти є набуття елементарних знань про природу та взаємозв'язки в природному середовищі існування людини; розвиток емоційно-ціннісного ставлення до природи; формування навичок екологічно-доцільної поведінки, а також формування системи гуманістичних цінностей, де цінність природи та суспільства визначаються як провідні. Необхідність розвитку природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку зумовлюється тим, що саме в період дитинства людина повинна опанувати необхідними для життя формами поведінки. Об'єктивні реалії сьогодення актуалізують необхідність формування у дошкільників гуманних почуттів, морально-естетичних цінностей, моральної поведінки, переконань в необхідності дбайливого ставлення до природи, прагнення до набуття знань щодо збереження природного середовища існування людини як найвищої суспільної та індивідуальної цінності, як джерела власного здоров'я та здоров'я інших, повноцінного життя людини.

Формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників за допомогою проєктної діяльності є важливим аспектом сучасного дошкільного виховання. Цей процес включає не тільки знайомство дітей з основами природознавства та екології, але й розвиток їхніх дослідницьких здібностей, критичного мислення та креативності. Впровадження проєктної методики в роботу зі старшими дошкільниками дозволяє організувати освітній процес таким чином, що діти активно досліджують навколишній світ, формуючи власне уявлення про природу і навколишнє середовище. Проєктна діяльність сприяє не тільки набуттю нових знань, але й розвитку важливих соціальних навичок, таких як робота в команді, планування та вирішення проблем. Цілеспрямоване використання проєктної методики у формуванні природничо-екологічної компетентності

забезпечує не тільки глибоке засвоєння дітьми екологічних знань, але й розвиває в них відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Ефективний розвиток сучасних моделей дошкільної освіти стає неможливим без нових прогресивних ідей науковців, педагогів та психологів. Питанням вікової психології дитини присвітили праці Т. Дуткевич, О. Кононко, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір, Г. Люблінська, Ю. Приходько, О. Смірнова, С. Тищенко, Г. Урунтаєва та інші.

Питання формування природничо-екологічної компетентності дошкільників стали предметом вивчення таких сучасних вітчизняних дослідників як: Т. Андрющенко, Г. Беленька, І. Біла, О. Білан, А. Богущ, Н. Гавриш, А. Даніелян, Г. Колосінська, Н. Лисенко, Т. Науменко, Н. Ошуркевич, О. Падалка, С. Павлюк, З. Плохій, О. Половіна, Т. Поніманська, Л. Русан, О. Щипцова та інші.

Сучасні дослідження в області використання проектної діяльності як комплексного підходу до розвитку особистості дитини дошкільного віку були проведені провідними українськими науковцями, психологами та педагогами: Т. Бабюк, О. Магас [1], Г. Беленька, Т. Науменко, О. Половіна [5], С. Кравченко [28], Н. Лисенко [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 30], В. Маршицька [36], Н. Ошуркевич [40], С. Тесленко [58], М. Ярославцева, С. Колосова, Ю. Сирова [60] та інші.

Попри наявні дослідження, частина проблеми формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку засобами проектів, яка обрана темою даної роботи **є хоча і є на сьогодні не новою але ще недостатньо вивченою і висвітленою**. Цим обумовлений вибір теми даного дослідження.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов використання проектної діяльності у формуванні природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: процес екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Предмет дослідження: педагогічні умови застосування методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Гіпотеза дослідження: процес формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів буде ефективним за таких умов:

- забезпечення відповідного педагогічного супроводу проєктній діяльності дітей;
- створення умов для самостійної роботи дітей над проєктами, що включає надання можливості для самостійного вибору теми проєкту, його планування та реалізації;
- сприяння безпосередній взаємодії дітей з природним середовищем.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати літературні джерела з проблеми формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників засобами проєктів.
2. Визначити критерії, **показники** та рівні сформованості природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників.
3. Теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови застосування методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників.
4. Розробити рекомендації вихователям щодо формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників засобом проєктів.

Методи дослідження:

- *теоретичні* – аналіз, порівняння й узагальнення літературних джерел з проблеми формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників;

– *емпіричні* – експериментальне дослідження рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників; анкетування вихователів та батьків з метою виявлення засобів формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників; аналіз тематичних планів вихователів й освітніх програм; педагогічний експеримент з метою виявлення ефективності використання методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників;

– *статистичні* – якісний і кількісний аналіз результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна і теоретична значущість одержаних результатів полягає в тому, що досліджено й науково обґрунтовано ефективність педагогічних умов використання методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників; виявлено критерії, показники й охарактеризовано рівні сформованості природничо-екологічної компетентності в старших дошкільників.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні системи роботи з формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників засобом проєктів. Матеріали дослідження можуть бути використані вихователями ЗДО, педагогами вищої школи в процесі підготовки вихователів закладів дошкільної освіти.

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) і додатків. Робота містить 9 таблиць, 9 рисунків, 4 додатки. Основна частина роботи викладена на 67 сторінках. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ПРОЄКТІВ

1.1. Екологічна освіта дітей дошкільного віку як наукова проблема

Важливість формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку зумовлена глобальними екологічними викликами, з якими сьогодні стикається людство. Проблеми забруднення довкілля, втрата біорізноманіття, зміна клімату та інші екологічні кризи підкреслюють необхідність виховання нового покоління з екологічною свідомістю та відповідальністю. Одночасно дошкільний вік є періодом формування основних ціннісних орієнтацій, тому важливо забезпечити дітям знання та навички, які допоможуть їм стати відповідальними громадянами, готовими діяти на користь навколишнього середовища.

У контексті цієї актуальності формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку стає важливим завданням для закладів освіти. Враховуючи особливості дошкільного віку, цей процес потребує комплексного та системного підходу, який включає розвиток пізнавальної діяльності, емоційного зв'язку з природою та формування практичних навичок екологічної поведінки. Таким чином, ефективне формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку допоможе закласти основу для сталого розвитку та збереження природних ресурсів у майбутньому.

На думку дослідників (Н. Горобаха, Н. Лисенко, З. Плохій) [17; **Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 45] перед педагогами в умовах сьогодення стоїть завдання – виховати молоде покоління у традиції

гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення її багатств, у психологічній готовності оберігати природні цінності. Поняття «екологічна культура» – опанування елементарними екологічними знаннями, що сприятиме становленню екологічного світобачення дошкільників, їх психологічній включеності у світ Природи, коли вивчати зв'язки людини з природою не тільки для того, щоб знати, які природні чинники необхідні для життя людини, суспільства, а й для того, щоб розуміти вплив людини на природу. Сучасна екологічна ситуація – яскраве свідчення того, що людина не може відмежуватися від природи та жити лише в соціокультурному середовищі.

Цей підхід спрямований на комплексний розвиток дитини та визначає вимоги держави щодо її освіченості, розвиненості та вихованості, а також кінцеві показники компетенцій, які дитина повинна засвоїти перед вступом до школи, на чому наголошують також науковці (А. Богуш, О. Богославець, К. Волинець та Ю. Волинець) [10; 9; 15].

У Методичних рекомендаціях до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), які були включені до листа МОН від 16.03.2021 № 1/9-148, зазначено, що компетентності формуються в рамках освітніх напрямів діяльності закладу шляхом організації педагогом базових видів діяльності, які збагачують досвід дитини. Отримання результату дошкільної освіти (компетентності дитини) відповідає на питання, як ми втілюємо цінності та завдання дошкільної освіти, як ми взаємодіємо, граємо з дитиною та сприяємо розвитку її здібностей [14] (рис. 1.1).

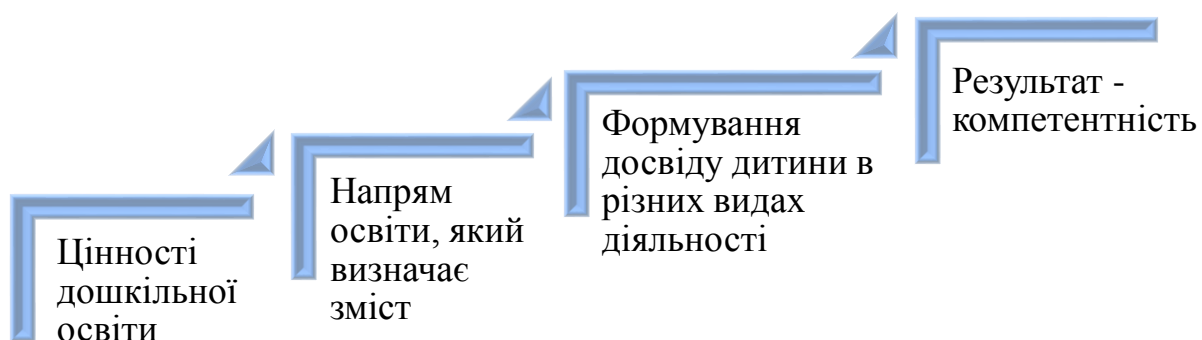

Рис. 1.1. Результати освіти та набуття дошкільником компетентностей

Відомі науковці, такі як Г. Беленька, Н. Гавриш, О. Богініч; А. Богуш, О. Кононко, Т. Піроженко, С. Ладивір, І. Карабаєва [2; 11; 26; 42; 16; 24], досліджуючи поведінку дітей дошкільного віку, у своїх роботах довели важливість саме цього відрізка життя людини для подальшої соціалізації, становлення ціннісних орієнтацій та розвитку основних якостей особистості, що відбувається через вплив на інтелектуальну та емоційну сферу дитини. Дитина не лише відображає об'єктивну дійсність, вона активно взаємодіє з довкіллям, виявляє своє ставлення, тобто свої емоції, до предметів та явищ в реальному світі. За твердженням науковців, значна частина власного досвіду дитини, зокрема адекватне емоційне реагування, динаміка експресивних дій, розвиток емпатії, саморегуляція, а також виразність особистісних особливостей загальної емоційності, тривожності, у дошкільному віці відбувається, переважно, під впливом довкілля.

Актуальні завдання ознайомлення дітей з природним довкіллям визначаються на думку І. Карабаєвої ціннісним ставленням дитини дошкільного віку до природи, про що насамперед свідчить її природо-доцільна поведінка, коли дитина готова долучатися до практичної природоохоронної діяльності, прагне дотримуватися правил природокористування. «Навчити помічати красу довкілля, гармонійно співіснувати з природою та раціонально використовувати її багатства — ось пріоритетні завдання екологічного виховання дошкільників. Якщо дитина змалку чітко усвідомить свою відповідальність за природу як живий організм, у майбутньому вона відчуватиме потребу берегти та відновлювати її багатства» [24].

На думку В. Онопрієнко виховання молодого покоління відповідно до ідеалів екологічної особистості пов'язується з вихованням почуття відповідальності за існування, за біосферні процеси, з якими нерозривно

пов'язано існування людства. Завданнями екологічної освіти є [39, с. 327]

(рис. 1.2):

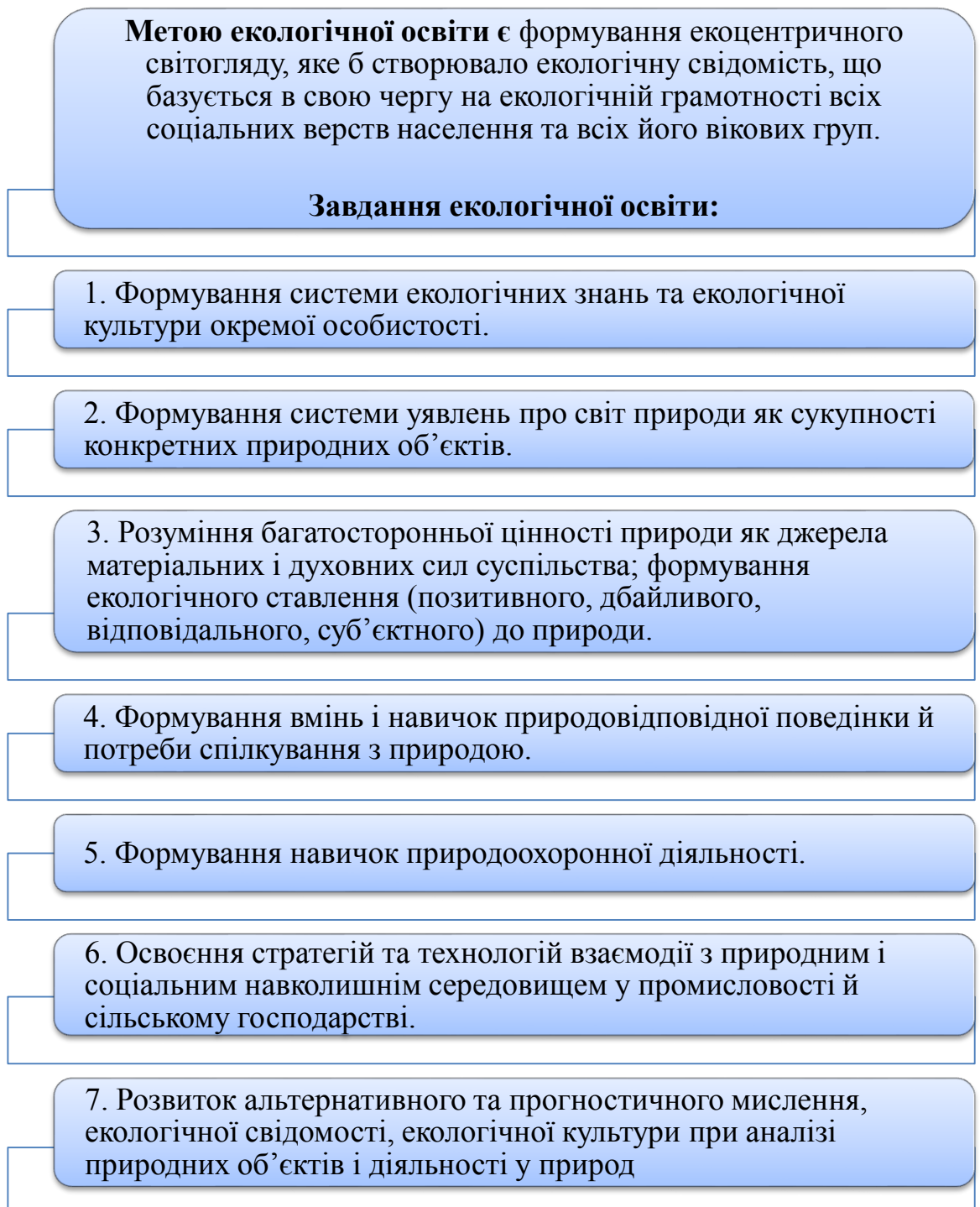

Рис. 1.2. Мета та завдання екологічної освіти

Результатом екологічного виховання є формування екологічної культури особистості дитини старшого дошкільного віку. Н. Лисенко наголошує, що

Як відомо, рівень сформованості екологічної свідомості ґрунтується на здобутках особистості в дошкільні роки. Забезпечення успішного формування екологічної свідомості дошкільників не можливе без опанування ними знаннями і усвідомлення важливості законів, якими можна здобути очікувані знання. Отож, чим глибшою і різносторонньою є обізнаність дітей із природним довкіллям, тим більшими є можливості педагога формувати системні уявлення і знання про природне довкілля загалом» [34, с. 136].

У межах досягнення освітніх, виховних та розвивальних цілей важливо враховувати внесок Н. Яришевої в розвиток методики ознайомлення дошкільників з природою. Автор наголошує, що: «здійснення роботи по ознайомленню дітей з природою потребує глибокого усвідомлення комплексу завдань, спрямованих на використання природи для всебічного розвитку дітей» [59, с. 6].

Згідно з Н. Яришевою, методика вивчення природи базується на ідеї про соціальний розвиток дитини та важливу роль навчання та виховання. При розробці методів та прийомів для ознайомлення дошкільників з природою, використовуються закономірності розвитку дітей різного віку та особливості їхнього сприйняття та мислення. Методика взаємодіє з дошкільною педагогікою, використовуючи загальні положення дидактики та сприяючи розвитку різних аспектів дитини – розумового, морального, естетичного та фізичного. При цьому використовуються методи та засоби, що відповідають природознавчому матеріалу. Отже, методика ознайомлення з природою збагачує дошкільну педагогіку та пропонує раціональні методи та засоби для формування гармонійної особистості [59, с. 10].

Дослідники Г. Беленька [5; 4], Н. Горопаха [18], Н. Лисенко [31], Т. Науменко [37], О. Половіна [48], З. Плохій [47; 42; 46] вивчають різноманітні аспекти екологічного виховання дітей дошкільного віку. Вони стверджують, що цей процес відбувається не тільки під час занять, але й у повсякденному житті – під час проведення екскурсій, цільових прогулянок,

спостережень, розглядання ілюстративного матеріалу, різноманітних ігор із дітьми тощо.

За Н. Яришевою під час визначення змісту ознайомлення з природою керуються низкою принципів [59, с. 45–47]:

1. *Принципи навчально-розвивального характеру знань.* Відповідно до них в програми дошкільного закладу містять знання, які виконують три функції у формуванні особистості: інформативна (отримання сукупності знань сприяє сприйняттю дітьми навколишнього світу), орієнтовна (допомагає дошкільнику обрати напрямки діяльності відповідно до своїх знань) та оцінна (знання є основою формування ставлення до природи).

2. *Принцип доступності.* Особливості пізнавальної діяльності дошкільників слід вважати віковими особливостями. Зв'язок між навчанням і розвитком розглядається як процес суперечностей, коли навчання вибудовується не тільки на повному циклі психічного розвитку, а й враховує формування психічних функцій.

3. *Принцип науковості* у відборі знань тісно пов'язаний з принципом доступності. Вже в дошкільному віці діти повинні засвоювати єдині та систематичні знання про основні залежності світу природи. Програма передбачає ознайомлення з живою природою за трьома напрямками: різноманітність рослинного і тваринного світу, ріст і розвиток рослин і тварин, залежність живих організмів від факторів зовнішнього середовища.

4. Особливим принципом відбору знань про природу є *енциклопедичний принцип.* Дошкільники повинні мати досить широкі знання про предмети неживої природи, рослини, тварин, працю людини в природі. Сьогодні програми дошкільних закладів освіти містять рекомендації до опанування дошкільниками знань про природний матеріал (елементи геологічних знань), явища погоди (елементи метеорології), сезонні зміни в природі (елементи фенології), різні рослини, їх будова (елементи ботаніки)

знання про тварин), різноманіття тваринного світу (елементи знань із зоології) тощо.

5. *Краєзнавчі принципи* знаходять своє відображення у відборі найбільш поширених у певному регіоні природних матеріалів.

Навчально-педагогічні завдання в процесі ознайомлення дошкільника з природою вирішуються комплексно, а засвоєння визначеного програмою обсягу знань, умінь і навичок має важливе значення для виконання усвідомлення дитиною цих знань. Вибір обсягу знань про природу визначається освітніми завданнями, які коригуються суспільством на кожному етапі його розвитку. Сучасний етап вимагає глибшої уваги до екологічної освіти [59, с. 47].

Отже, природничо-екологічна компетентність дітей дошкільного віку є системою знань, умінь, навичок та ціннісних орієнтацій, що дозволяє їм розвиватись, адаптуватись та взаємодіяти з навколишнім природним середовищем. Ця компетентність формується на різних рівнях пізнавальної, емоційної та практичної діяльності дитини. Для дошкільників важливим є розуміння основних природничих явищ, відчуття єдності з природою та здатність оцінювати наслідки своїх дій на навколишнє середовище.

1.2. Особливості екологічного виховання дітей дошкільного віку

Взаємодія трьох складових – освітньої, світоглядної та діяльнісної, є ключовим чинником у формуванні екологічної культури дошкільника. На початковому етапі, екологічні знання формуються через емоційно-естетичне сприйняття навколишнього природного середовища. Щоб досягти цього, педагог повинен знати, як поєднувати емоційні почуття ставлення до природи з пізнавальними завданнями щодо її вивчення та практичними діями з охорони природи.

Зрозуміло, що емоційно-естетичний підхід повинен поєднуватися з інтелектуальним сприйняттям природи, який допомагає формувати

екологічні переконання та забезпечує практичну природоохоронну діяльність дошкільників. Така діяльність містить підготовку птахів у зимовий період, участь у догляді за рослинами тощо. Виконання таких суспільно важливих завдань допомагає виховати у дітей усвідомлення цінності природи, навчає їх робити внесок у її збереження, бути творцями, а не знищувачами чи спостерігачами. Досвід українських вчених у цій галузі є вагомим і може бути використаний для подальшого розвитку методик формування екологічної культури дошкільників [57; 22].

Головним в модернізованій системі освіти України визначено компетентнісний підхід, як один з найважливіших концептуальних положень оновленого змісту освіти [27; 41; 8]. При цьому підкреслюється, що в розуміння компетентнісного підходу закладається ідеологія інтерпретації змісту освіти, яка формується від результату. Загалом мета компетентнісного підходу пролягає у забезпеченні якості освіти. При цьому підготовленість виступає як найважливіший критерій якості освіти, її відповідності сучасним умовам і є сукупністю певних вимог до рівня компетентності [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 30].

У Базовому компоненті дошкільної освіти, зокрема в **освітньому напрямі** «Дитина у природному доквіллі» [3], розглядається завдання формування природничо-екологічної компетентності та природодоцільної поведінки дошкільників. Згідно з цим документом, діти повинні бути ознайомлені з правилами поведінки в природі та розуміти взаємозв'язок між станом природного доквілля та життєдіяльністю людини, а також змінами, які відбуваються в природному доквіллі через діяльність людей.

Змістовний аспект формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку також закріплено в державних програмах дошкільної освіти: «Я у **Світі**» [52]; «Дитина» [21]; «Світ дитинства» [55], «Соняшник» дошкільником необхідних компетентностей як поєднання видів занять, що

спрямовані на розвиток творчої активності, ініціативності, образного мислення, уяви і фантазії, сприйнятливості до краси навколишнього світу, спрямованості на збереження і творення краси.

Визначення природничо-екологічної компетентності наступне: це здатність дитини розуміти та оцінювати природу, її закономірності та взаємозв'язки, а також вміння застосовувати здобуті знання та вміння для збереження природного середовища. Це складник їх життєвої компетентності, що становить конкретні знання про природу, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до її компонентів, обізнаність із правилами природокористування, їх дотримання та включає три компоненти: інтелектуальний (когнітивний), емоційно-ціннісний і діяльнісно-практичний [49, с. 9-11; 13, с. 136]. *Основна мета та завдання екологічно-природничої компетентності* дошкільників наступні [49, с. 9-11; 13, с. 136] (рис. 1.3):

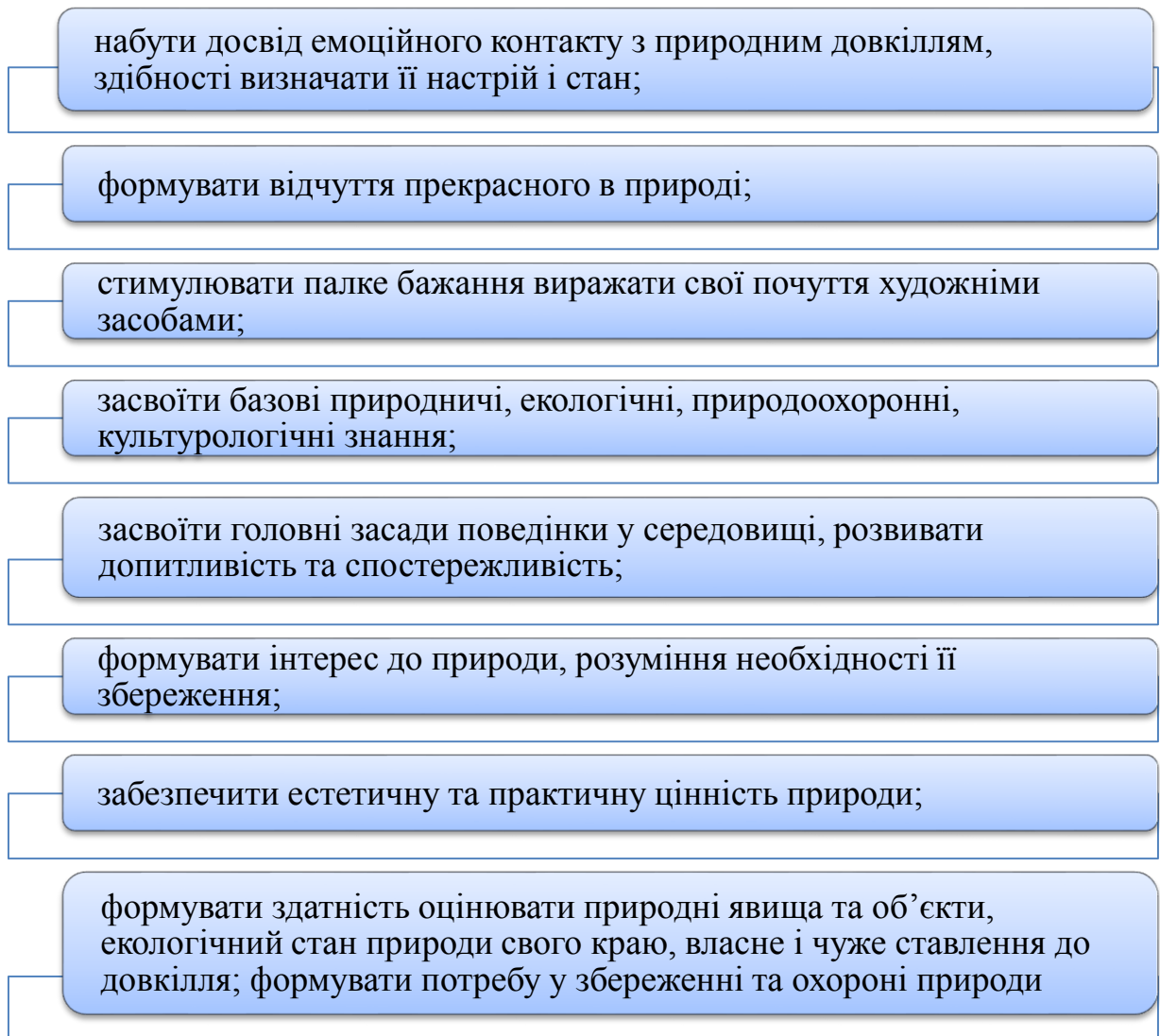

Рис. 1.3. Мета та завдання екологічно-природничої компетентності дошкільників

Реалізація цих завдань здійснюється у межах освітнього напрямку «Дитина в природному довкіллі» і є особистим надбанням дошкільного віку, а також зумовлює систему взаємозв'язку елементів фізичного, психічного, духовного розвитку особистості [3, с. 13–14] (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1

Компоненти розвитку дошкільника в межах реалізації завдань формування екологічно-природничої компетентності
(за Базовим компонентом дошкільної освіти)

Компоненти розвитку	Характеристика
---------------------	----------------

Емоційно-ціннісне ставлення	<ul style="list-style-type: none"> – виявляє інтерес до пізнання природи рідного краю, близького оточення України ; – емоційно реагує на природне довкілля; – демонструє інтерес до пізнання різних об'єктів і явищ планети Земля, Космосу; – виявляє повагу до різних форм життя; – позитивно реагує на ситуації взаємодії з різними об'єктами природи; – виявляє інтерес до різних видів діяльності, що забезпечують пізнання природи і формування навичок природо-доцільної поведінки
Сформованість знань	<ul style="list-style-type: none"> – має загальні уявлення про природу планети Земля і Всесвіту; – розуміє, що Земля є частиною Космосу, а всі його об'єкти (зорі, планети, комети, метеорити тощо) знаходяться дуже далеко; – володіє елементарними уявленнями про дослідження Космосу людиною; – знає, що є живі і неживі об'єкти природи на планеті Земля; – знає ознаки пір року і явищ природи; – усвідомлює, що життя людини неможливе без природи; – обізнана з позитивним і негативним впливом людини на природне довкілля; – свідомо використовує знання про природу в різних видах діяльності та життєвих ситуаціях; – орієнтується в діяльності людини, спрямованій на збереження, відтворення й охорону природи
Здатність до активного, творчого впровадження набутого досвіду	Регуляція досягнень, поведінки, діяльності

Джерело [3]

О. Половіна стверджує, що екологічна компетентність у дошкільній освіті – це узагальнення екологічних цінностей, мотивація до екологічно відповідної діяльності, екологічного виховання, а в різних контекстах вирішення конкретних освітніх завдань [49, с. 9-11]. Важливою ознакою екологічної освіти і виховання В. Онопрієнко називає виконання вимог наступності та безперервності. Вони повинні починатися в родині, продовжуватися в дошкільних установах, школах і вищих навчальних закладах і закінчуватися в системах професійного розвитку. Водночас

дошкільні заклади, є відповідальними і вирішальними чинниками формування екологічного світогляду дитини [39, с. 328].

Науковці Г. Беленька, Т. Науменко, О. Половіна визначають також поняття «*екологічно доцільної поведінки*» як дії і вчинки у довкіллі, задоволення критичних потреб людини у взаємодії з навколишнім середовищем без порушення екологічної рівноваги, гармонійний розвиток особистості і природи як рівноправних цінностей [5].

Екологічно-природнича компетентність, в цілому, ґрунтується на діяльнісному підході та включає у себе здатність дитини використовувати свої екологічні знання та вміння в конкретних екологічних ситуаціях. Успішність формування природних здібностей у дошкільників значною мірою залежить від середовища, в якому цей процес відбувається. Отже, розвиток екологічно-природничої компетентності дитини напряму пов'язаний з розвитком стимулюючого екологічного середовища в дошкільному закладі [56; 12; 32].

Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, екологічну компетентність дітей старшого дошкільного віку вважають сформованою, якщо вони [2]:

1. Уявлення про природне середовище планети Земля та Всесвіт як єдиний організм, взаємодія між повітрям, водою, ґрунтом, рослинами, тваринами, людьми, Сонцем, Місяцем тощо, а також розуміння їх значення для людини та для самих дітей.
2. Розрізняння позитивного і негативного впливу людської діяльності на стан природи та усвідомлення цінності природи, а також вміння свідомо керувати своєю поведінкою в природі.
3. Усвідомлення себе частиною великого природного світу, розуміння залежності власного здоров'я, настрою та активності від стану природи, її різноманітності та краси, а також прояв інтересу, бажання та розвиток вмінь у сфері природоохоронних дій.

4. Знання про необхідність дотримання правил раціонального використання природних ресурсів, збереження чистоти природного середовища, використання води, електроенергії та тепла в побуті.

5. Внесення помірних зусиль у збереження природного середовища. В сучасних екологічних технологіях використовуються різноманітні методи, спрямовані на формування екологічних уявлень, серед яких можна виділити метод формування мислеобразів, метод екологічної лабілізації, метод екологічних асоціацій, метод художньої репрезентації природних об'єктів, метод екологічної емпатії, метод екологічної рефлексії та ігровий метод. Використання цих методів дозволяє формувати у дітей систему екологічних уявлень, базуючись на науковій інформації, мистецтві, філософських теоріях та інших джерелах знань. Вони також сприяють розумінню природного світу та встановленню правил взаємодії з ним [7].

В результаті цієї діяльності відбувається розвиток природничо-екологічної компетентності у дитини, що охоплює низку важливих аспектів, включаючи формування ціннісного ставлення до природи, розуміння взаємозв'язку між людиною та природним світом, а також розвиток узгодженої екологічної діяльності в природі на основі природничо-екологічних знань про її зв'язки та взаємозалежності. Процес формування природодоцільної поведінки у дітей дошкільного віку вимагає компетентного керівництва з боку вихователя та використання різноманітних педагогічних технологій, як традиційних, так і нетрадиційних. Як зазначає **Г. Беленька** [30], методи екологічного виховання ґрунтуються на класичних формах роботи, методах та прийомах і спрямовані на реалізацію змісту екологічного виховання, сприяючи формуванню усвідомленого та відповідального ставлення до природи.

Таким чином, формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку потребує інтегрованого підходу, який поєднує різні аспекти навчання та виховання. Основні характеристики цієї компетентності включають розвиток екологічної свідомості, формування позитивного

ставлення до природи, здатність сприймати та аналізувати екологічну інформацію, а також практичні навички екологічно відповідної поведінки..

1.3. Проєктна діяльність в екологічному вихованні старших дошкільників

Розуміння значення дбайливого ставлення до навколишнього середовища та екологічної культури стає все важливішим. Виховання екологічно свідомої молоді є важливою складовою сучасної освіти, зокрема дошкільної. Необхідним є розробляти нові підходи та методи роботи з дошкільниками в цьому контексті, оскільки дошкільний вік є надзвичайно важливим для формування базових понять та уявлень людини, її світогляду.

У цьому контексті пізнавальна діяльність у дітей дошкільного віку, як стверджують вчені (М. Марценюк І. Лобас, А. Лякішева) сприяє розвитку інтелекту та формуванню систематичної готовності до навчання [35; 34]. Тому так важливо з трьох років розвивати дитячий світогляд, насичувати його легкими для розуміння заняттями, жити розум дитини, що дає потребу дослідження сутності навколишнього. Основним напрямком у вихованні дітей дошкільного віку є здійснення поступового переходу від конкретних емпіричних знань до більш узагальнених знань. Досвідомі знання, сенсорний досвід це необхідна умова та передумова розумового розвитку дітей дошкільного віку: відчуття та сприйняття [19, с. 76].

Проєктна діяльність у сфері екологічного виховання старших дошкільників відкриває широкі можливості для розвитку цілісної картини світу у дітей. Це підхід, що залучає дітей до активного та практичного вивчення природи, сприяючи формуванню у них глибокого розуміння екологічних процесів та взаємозв'язків у природному середовищі. Проєктна діяльність не тільки націлена на набуття конкретних знань, але й розвиває критичне мислення, творчість, співпрацю та самостійність у дітей, що є ключовими компетенціями для їх подальшого особистісного розвитку.

Розумовий розвиток – ступінь розвитку пізнавальних процесів дитини дошкільного віку (емоцій та сприйняття, думок та розмов, пам'яті та уяви), формування вміння мислити, виправдовувати своє мислення, діяти відповідно до вимог старших, навчатися та проявляти допитливість навколишнього середовища, здатність швидко і правильно розуміти сказане іншими, проявляючи інтерес, будувати власні судження та використовувати поняття та узагальнення [38, с. 1]. Тому науковці та дослідники вважають [25; 34; 54], що психофізичний потенціал дітей дошкільного віку дозволяє використовувати для навчання складніші інформаційні матеріали. Пізнавальна активність дітей від 3 до 6 років вказує на готовність до більш інтенсивного інтелектуального розвитку.

Г. Беленька та інші вчені класифікують експериментально-дослідницьку діяльність в природі серед дошкільників як ключову локальну педагогічну технологію. Ця діяльність лягає в основу емпіричного розуміння навколишнього світу, стаючи джерелом знань і розвитку пізнавальних інтересів. Автори вважають, що зацікавленість в експериментально-дослідницькій роботі починається з раннього дитинства і продовжується на протязі всього життя [7, с. 15].

С. Тесленко наголошує, що проектна діяльність **в закладах дошкільної освіти** зумовлює залучення до неї всіх аспектів діяльності дітей, відкриваючи шляхи для продуктивної взаємодії між батьками, вихованцями та спеціалістами закладу. Це суттєво сприяє підвищенню ефективності розвитку екологічно-природничої компетентності у дітей [58, с. 14].

Сучасні дослідники, такі як Н. Ошуркевич, Т. Бабюк, О. Магас та інші, відзначають, що проектна технологія широко застосовується у дошкільній освіті і базується на гуманістичному підході в педагогіці та психології. Відмінною особливістю гуманістичного підходу є зосередження на індивідуальності та особистості кожної дитини, на відміну від традиційного підходу, що орієнтований на засвоєння та відтворення вже існуючих знань. Інтеграція різноманітних елементів перевірених педагогічних технологій у

освітній процес дошкільних навчальних закладів сприяє підвищенню рівня екологічного виховання дошкільників і формуванню їхньої природничо-екологічної компетентності [40, с. 69; 1, с. 20].

За поглядами С. Кравченко, проєктна діяльність виступає як ефективна модель виховання, орієнтована на особистісний розвиток, що є ключовою у сучасній роботі дошкільних навчальних закладів. Використання екологічної стежини сприяє розвитку відповідальної поведінки дітей у природному середовищі, збагачуючи їх знаннями про взаємозв'язок людини та природи. Застосування проєктних методів у контексті екологічної стежини направляє виховний процес на стимулювання пізнавальної активності, креативності та самостійності у вирішенні проблем, що в кінцевому підсумку веде до формування компетентності у дошкільників [28, с. 2].

Таким чином, враховуючи наукові дослідження, які підкреслюють значення проєктної діяльності у вихованні та освіті старших дошкільників, розвитку інтелекту дітей дошкільного віку, їх екологічної культури: В. Маршицька [36], Г. Беленька, Т. Науменко, О. Половіна [5], Т. Бабюк, О. Магас [1], Н. Лисенко [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 30], С. Кравченко [28], М. Ярославцева, С. Колосова, Ю. Сирова [60], С. Тесленко ключовими аспектами:

Стимуляція пізнавальної активності: проєктна діяльність дозволяє дітям активно досліджувати світ навколо себе, ставлячи запитання, виконуючи експерименти та вивчаючи різноманітні об'єкти. Це сприяє формуванню у дітей навичок критичного мислення, аналітичних здібностей та творчого підходу до вирішення проблем.

Розвиток емоційних та соціальних навичок: у процесі спільної роботи над проєктами діти розвивають важливі соціальні навички, такі як командна робота, комунікація та емпатія. Вони вчаться вислуховувати інших, виражати власні думки та емоції, працювати для досягнення спільної мети.

3. Практичне застосування знань: проєктна діяльність надає дітям

можливість застосовувати свої теоретичні знання на практиці. Вони не просто вивчають інформацію, але й використовують її для створення реальних проєктів, що допомагає краще засвоїти матеріал та зрозуміти його практичне застосування.

Розвиток самостійності та відповідальності: у процесі роботи над проєктами діти вчаться брати на себе відповідальність, приймати рішення та вирішувати завдання самостійно. Це формує в них почуття самодостатності та впевненості у власних силах.

Готовність до шкільного навчання: розвиток пізнавальних процесів та систематичної готовності до навчання, які відбуваються через проєктну діяльність, допомагають дітям краще адаптуватися до шкільного середовища. Вони набувають умінь і навичок, які необхідні для успішного навчання.

Для вивчення певної екологічної проблеми та формування у дітей певних практичних дій для її розв'язання використовуються екологічні проєкти. Вони можуть бути, як короткотривалим так і довготривалим, все залежно від поставлених завдань, від віку та можливостей дітей [29, с. 60].

На підставі досліджень М. Ярославцева, С. Колосова та Ю. Сирова були створені методичні вказівки для впровадження екологічних проєктів у дошкільних освітніх установах, які включають наступні аспекти [58; 60]:

- Екологічні проєкти мають бути релевантними і сприяти розвитку екологічної свідомості у дошкільників;
- Важливо враховувати унікальні характеристики кожної дитини при організації екологічних проєктів;
- Необхідно залучати всі органи відчуттів дітей під час дослідницьких активностей;
- Важливо підтримувати ініціативність дітей, розвивати їхню уяву і сприяти формуванню незалежності під час реалізації екологічних проєктів;
- Під час роботи над проєктами, важливим є створення партнерських відносин між вихователем і дітьми.

Однак робота з дошкільниками у цьому контексті повинна бути організовано наступним чином [53]:

- кожна дитина має брала участь у ній з бажанням, дітям необхідна свобода вибору, ставтеся до спостережень дітей серйозно, виявляйте зацікавлення до дитячих досліджень;
- намагайтеся уникати повчальності, моралізування, підтримуйте інтерес дитини до природи;
- у процесі дослідження повинні бути задіяні всі органи чуттів, допомагайте дитині бачити незвичайне у повсякденному;
- роботу в рамках проєкту необхідно вести регулярно, пам'ятайте про особистісну орієнтацію, індивідуальний підхід, робота в рамках проєкту припускає співробітництво, співтворчість дитини та педагога;
- ніколи не робіть повчальних висновків на основі висловлювань, висновків дитини; розвивайте дитячу фантазію;
- важливо творчо розвинути ідеї пропонованого проєкту, намагайтеся долучити до участі в проєкті родину дитини.

Для успішної роботи над проєктом необхідно дотримуватися певного алгоритму: давати можливість дітям обирати тему, ідею проєкту та надавати їм можливість діяти самостійно. Важливою умовою реалізації проєкту виступає дотримання етапності. Зазвичай виокремлюють три етапи [58]: підготовчий, дослідницько-творчий та заключний.

1. Під час підготовчого етапу з дітьми обговорюють проблему, домовляються про завдання, які необхідно виконати, розподіляють ролі. На цьому етапі використовують полілоги, проблемні запитання, бесіди.

На другому етапі діти шукають шляхи реалізації завдань проєкту, обговорюють що не вистачає для його реалізації, здобувають інформацію, якої не вистачає. Дуже добре, коли діти бачать, як реалізуються завдання. Для цього в групі можна розмістити кошик з квітами, або дерево цілей. Важливо, щоб діти вчилися планувати свою діяльність, домовлятися в групі,

спільно шукали шляхи реалізації завдань. Така робота буде підтримувати інтерес дітей до проєкту, виховувати вміння домовлятися, аргументувати власну думку та планувати власну діяльність. На цьому етапі краще використовувати евристичну бесіду, полілог, квести, ігри-стратегії, інтелектуальні карти.

3. На заключному етапі діти повинні побачити результат реалізації творчого проєкту. Результатом може виступити: виготовлення колажу, лепбуку, фотозвіту, газети, книги, створення мультфільму, вистави, макету, малюнку. Усі учасники проєкту усвідомлюють реалізацію своїх задумів та результат своєї діяльності. Саме тому, на заключному етапі використовують елементи ділових та ситуативних ігор.

Отже, завдяки проєктній діяльності, старші дошкільники здобувають не тільки знання про природу, але й розвивають важливі життєві навички та цінності. Робота над проєктами вчить дітей цінувати природу, розвиває їх відповідальне ставлення до довкілля та сприяє формуванню екологічної свідомості. Окрім того, проєктна діяльність стимулює допитливість, прагнення до нових знань та розуміння світу. Тобто використання проєктної діяльності в екологічному вихованні старших дошкільників є ефективним підходом, що дозволяє інтегрувати знання, вміння та цінності у цілісний освітній процес. Воно сприяє формуванню всебічно розвинутої особистості, готової до активного та відповідального ставлення до природи та світу навколо.

Висновки до розділу 1

Таким чином, проаналізувавши літературні джерела, можна зробити висновок, що формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку є надзвичайно актуальною проблемою в сучасних умовах. Сталий розвиток суспільства неможливий без екологічної свідомості та відповідальності наступних поколінь. Саме тому екологічне виховання має починатися з дошкільного віку, оскільки в цей період формуються базові

цінності та орієнтири особистості.

Дошкільний вік є сенситивним для формування емоційно-ціннісного ставлення до природи та набуття первинних природничих знань і умінь. Важливим є комплексний підхід до екологічного виховання, який поєднує пізнавальний, емоційний та поведінковий компоненти. Доведено ефективність використання проєктної діяльності для формування природничо-екологічної компетентності, оскільки цей метод стимулює дослідницьку активність та творчість дітей, розвиває їх уяву, комунікативні вміння та навички співпраці.

У процесі реалізації екологічних проєктів, діти мають можливість безпосередньо досліджувати природні об'єкти, вивчати їх особливості, взаємодії та вплив на довкілля. Це може включати спостереження за рослинами і тваринами, експерименти з природними матеріалами, виготовлення екологічних моделей та макетів, участь у природоохоронних акціях. Проєктна діяльність дозволяє дітям відчувати себе активними учасниками процесу вивчення та збереження природи, формуючи в них не лише знання, але й практичні навички, які можуть бути застосовані у повсякденному житті. Це сприяє розвитку у дітей відчуття залученості та особистої відповідальності за стан довкілля, виховує в них почуття поваги до всього живого.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Дослідження стану сформованості природничо-екологічної компетентності у дітей в старшій групі закладу дошкільної освіти

У процесі теоретичного дослідження в даній роботі було здійснено аналіз наукової літератури, що стосується досліджуваної проблеми. На основі цього аналізу було уточнено науковий апарат, підкреслено актуальність теми дослідження і сформульовано мету та завдання експериментального дослідження.

Мета проведення дослідно-експериментальної роботи полягає у визначенні рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дошкільників до та після впровадження засобів, спрямованих на її формування.

Відповідно до мети експериментального дослідження вирішувалися *наступні завдання:*

1. Визначити рівні сформованості природничо-екологічної компетентності дошкільників в експериментальній та контрольній групах.

2. Вивчити уявлення вихователів ЗДО про формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

3. Провести з дошкільниками експериментальної групи роботу з впровадження засобів проєкту для формування природничо-екологічної компетентності.

4. Здійснити повторну діагностику на основі розробленої комплексної методики, порівняти показники досліджуваних до та після проведення роботи за розробленою системою вправ та занять з показниками контрольної групи, з якою така робота не проводилася, сформулювати висновки.

5. Провести анкетування з батьками старших дошкільників щодо ефективності екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі.

У процесі дослідницької роботи використовувалися такі методи:

- спостереження;
- анкетування;
- бесіда;
- вивчення педагогічної документації.

Для досягнення поставлених завдань з дітьми було проведено три серії констатувального експерименту.

При підготовці до проведення *першої серії* експерименту було розроблено діагностичний інструментарій, спрямований на визначення рівня сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку. Методика зумовила використання 3 типи діагностичних завдань (таблиця 2.1):

Таблиця 2.1

Характеристика показників педагогічної діагностики

Компоненти/ критерії ПЕК	Показники
Екологічні уявлення	1. Сформованість системи екологічних знань, розуміння цілісності навколишньої природи, взаємозв'язку та взаємозумовленості її елементів. 2. Наявність пізнавальної активності, інтерес належить до емоційно-ціннісного компонента чи критерію. 3. Розуміння відповідальності за збереження природи.
Емоційно-ціннісне ставлення до природи	1. Наявність потреб та емоційно-позитивного настрою у спілкуванні з природою. 2. Прояв ціннісних установок, морального ставлення, партнерської позиції стосовно природи. 3. Прояв готовності та прагнення допомагати тваринам та рослинам. 4. Формування стійкого інтересу до навколишнього світу природи.

Продовження таблиці 2.1

Екологічно орієнтована поведінка та діяльність у природному середовищі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Участь в екологічно орієнтованій діяльності разом із дорослими, з проявом самостійності та творчості. 2. Глибоке усвідомлення і дотримання правил екологічно обґрунтованої взаємодії з природою. 3. Сформованість умінь якісно здійснювати догляд за тваринами та рослинами, досягнення кінцевого результату у діяльності.
--	---

База та вибірка дослідження. Дослідження проводилося на базі дошкільного навчального закладу «Фіалка» м. Глухова.

У проведенні експериментального дослідження брали участь 30 дітей старшого дошкільного віку: по 15 дітей в експериментальній та контрольній групах. Дослідження в процесі виконання дітьми завдань методики діагностування проводилося як в групі, так і з кожною дитиною індивідуально.

Також в межах даного дослідження було опитано 10 вихователів та 16 батьків старших дошкільників за розробленими анкетами.

Зміст діагностичних завдань для дітей старшого дошкільного віку та критерії їх оцінки (Додаток А).

Блок 1. Завдання на виявлення у дітей рівня екологічних уявлень

Завдання 1. Виявлення характеру уявлень про ознаки живого

Мета: визначити рівень розуміння дитиною суттєвих ознак живого, уявлень про потреби живих організмів та умови, необхідні для життя.

Опис завдання: індивідуальна бесіда з використанням набору картинок із зображенням об'єктів живої та неживої природи. Дитині пропонується виділити об'єкти живої природи та пояснити свій вибір, розповісти про потреби живих організмів та особливості догляду за ними.

Завдання 2. Виявлення характеру уявлень про ознаки неживої природи

Мета: визначити рівень знань дитини про властивості та ознаки об'єктів неживої природи (вода, повітря, ґрунт тощо).

Опис завдання: індивідуальна бесіда з демонстрацією зразків об'єктів неживої природи та малюнків (сонце, хмари тощо). Дитині пропонується розповісти про кожен об'єкт, його властивості та значення.

Завдання 3. Виявлення уявлень про тваринний світ

Мета: визначити обсяг та характер знань дитини про різноманітність тварин, особливості їх будови, розвитку, середовища існування.

Опис завдання: індивідуальна бесіда з використанням картинок із зображенням тварин, дидактичні ігри на класифікацію, узагальнення, встановлення зв'язків; практичне завдання на домальовування частин тіла тварин.

Оцінка загальних рівнів за виконанням завдань блоку 1:

Високий рівень (4 бали) – сформовано широке коло уявлень про об'єкти живої та неживої природи; завдання виконує правильно, на поставлені запитання відповідає упевнено, аргументуючи свою відповідь; розглядає об'єкти (яви) цілісно; здатний до узагальнення, класифікації, виділення об'єктивних зв'язків, може пояснити закономірності.

Достатній рівень (3 бали) – у дитини є деякі суттєві уявлення про об'єкти живої та неживої природи, їх властивості та ознаки; при виконанні завдань припускається 2-3 помилок, не на всі поставлені питання відповідає правильно, не завжди може аргументувати свою відповідь.

Середній рівень (2 бали) – уявлення про об'єкти живої та неживої природи, їх суттєві ознаки та властивості поверхневі; дитина має невеликі за обсягом знання; завдання виконує неправильно, допускає багато помилок.

Низький рівень (1 бал) – дитина неспроможна відповісти на поставлені питання; відсутні уявлення про об'єкти живої і неживої природи.

Блок 2. Завдання на виявлення у дітей емоційно-ціннісного ставлення до природи

Завдання 1. Виявлення розуміння цінності природи та інтересу до неї

Мета: визначити наявність інтересу до природних об'єктів та усвідомлення їх цінності для людини.

Опис завдання: індивідуальна бесіда з використанням картинок із зображенням дітей у взаємодії з природними об'єктами. Дитині пропонується обрати найбільш привабливу картинку та пояснити свій вибір.

Завдання 2. Виявлення уявлень про норми поведінки у природі

Мета: з'ясувати рівень обізнаності дитини з правилами поведінки у природному середовищі.

Опис завдання: бесіда за картинками із зображенням правильної та неправильної поведінки у природі. Дитині пропонується оцінити вчинки героїв та запропонувати альтернативу.

Завдання 3. Спостереження за поведінкою дитини у взаємодії з природними об'єктами

Мета: безпосередньо оцінити характер ставлення дитини до тварин та рослин.

Опис завдання: створення ситуації вибору в екологічній кімнаті - можливість догляду за тваринами чи рослинами або інша діяльність. Спостереження за реакцією та вибором дитини.

Оцінка загальних рівнів за виконанням завдань блоку 2:

Високий рівень (4 бали) – сильні емоційні прояви, радість від спілкування з тваринами та рослинами; інтерес до пізнання живого; виявляє співчуття до тих, хто потрапив у біду; у поведінці немає негативних проявів.

Достатній рівень (3 бали) – нестійкість у прояві інтересу, його вибірковість, ситуативність; задовольняє свої потреби спілкування з живим; характерно розбіжність суджень дитини та її реальної поведінки.

Середній рівень (2 бали) – інтерес відсутній чи він ситуативний; у дитини нестійке ставлення до тварин та рослин без вираженої позитивної спрямованості.

Низький рівень (1 бал) – слабкі емоційні прояви чи взагалі відсутні; дитина поряд з окремими позитивними діями може виявляти об'єкти недбалість і навіть агресивність.

Блок 3. Завдання на виявлення рівня екологічно орієнтованої поведінки та діяльності у природному середовищі

Завдання 1. Оцінка вмінь догляду за рослинами

Мета: виявити сформованість практичних умінь та навичок догляду за рослинами.

Опис завдання: створення ситуації догляду за рослинами в куточку живої природи. Спостереження за діями дитини щодо вибору рослин, планування послідовності дій, добору необхідних матеріалів та інструментів.

Завдання 2. Оцінка вмінь доглядати за тваринами

Мета: виявити сформованість практичних умінь та навичок догляду за тваринами.

Опис завдання: робота з дитиною проводиться аналогічно до завдання 1 даного блоку, але з тваринами в живому куточку – вибір об'єкта, планування дій, підбір матеріалів, безпосередній догляд.

Оцінка загальних рівнів за виконанням завдань блоку 3:

Високий рівень (4 бали) - охоче відгукується на пропозицію дорослих допомогти живій істоті; самостійно бачить необхідність догляду та якісно його виконує; випробовує задоволення від допомоги живому.

Достатній рівень (3 бали) – сформовано деякі вміння догляду за рослинами; спрямованість праці з догляду за живими істотами остаточно не осмислена; дитину захоплює процес виконання трудових дій.

Середній рівень (2 бали) – вміння здійснення догляду за живими істотами ситуативні; дитина діє хаотично, не досягаючи кінцевого результату.

Низький рівень (1 бал) – дитина не вміє планувати свою роботу, підбирати матеріали, не вміє доглядати живі істоти.

Оцінка результатів дослідження здійснювалася шляхом визначення середнього показника виконання дітьми завдань, що увійшли до 3 блоків.

На підставі цього було виділено чотири рівні сформованості природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку

(Таблиця 2.2). Характеристика оцінки виділених рівнів представлена у Додатку А.

Таблиця 2.2

Показники рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку

Рівні розвитку	За окремою методикою в балах	За Трьома методиками, в балах	Зміст показників
I рівень (високий)	4	11 - 12	Усі завдання виконано з першого разу, без або з мінімальною допомогою дорослого; відповіді чіткі, правильно оформлені; діти помічають та виправляють власні помилки; завдання виконуються в нормальному темпі
II рівень (достатній)	3	9 - 10	Завдання виконуються з першого або другого разу з допомогою дорослого; відповіді неповні; наявні помилки при виконанні завдань; помилки помічаються дітьми та виправляються з допомогою дорослого; темп виконання сповільнений
III рівень (середній)	2	6 - 8	Правильне виконання завдання з декількох спроб з допомогою дорослого; діти не помічають власних помилок та не виправляють їх, навіть з допомогою дорослого; темп виконання значно сповільнений
IV рівень (низький)	1	3 - 5	Завдання повністю не виконане за відведений час, допускаються помилки, діти не можуть впоратися без допомоги дорослих, темп виконання низький.

Анкетування вихователів.

Друга серія експерименту відповідала другому завданню: вивчити уявлення вихователів ЗДО щодо застосування засобів проєктів у процесі екологічної освіти дошкільників.

Анкета для вихователів ЗДО щодо їх уявлень про формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктів (Додаток Б).

Мета застосування: вивчення уявлень педагогів про формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами проектної діяльності.

Анкета містить 12 запитань. Питання стосуються ролі природничо-екологічного виховання, методів формування компетентності, важливості проектної діяльності, перешкод у її впровадженні, аспектів компетентності для розвитку, оцінки впливу проектів, інтеграції з іншими видами діяльності, ефективних методів, впливу на міжособистісні навички дітей. За результатами анкетування планується виявити ставлення та обізнаність педагогів щодо застосування методу проектів для формування досліджуваної компетентності, їх думки про переваги та недоліки, готовність використовувати проектну діяльність у роботі з дітьми.

Анкетування батьків.

В рамках третьої серії експерименту проводилося анкетування батьків старших дошкільників з питань методів та результатів екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі.

Анкета для батьків з питань ефективності екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі (Додаток В).

Мета застосування: вивчення думки батьків про ефективність екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі.

Анкета включає 12 запитань щодо оцінки значущості та достатності екологічного виховання в ЗДО, його впливу на дітей, аспектів, які потрібно покращити, заходів для підвищення ефективності, залучення батьків, формування відповідального ставлення до природи тощо. Опитування дозволить з'ясувати обізнаність та зацікавленість батьків у питаннях екологічного виховання, оцінку ними його якості в конкретному ЗДО, а також отримати пропозиції щодо вдосконалення роботи в цьому напрямку.

Анкетування з вихователями та батьками було анонімним, проводилося за допомогою Гугл форми, за автоматично складеними діаграмами в Гугл формі було проаналізовано результати опитування.

Результати діагностування старших дошкільників.

Для виявлення стану сформованості рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності старших дошкільників проведена діагностика за зазначеними методиками та зроблений кількісний та якісний аналіз отриманих показників. Отримані результати досліджуваних представлені у таблиці Г.1. та у Додатку Г.

Виконання завдань Блоку 1 – діагностика рівня сформованості емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи. Результати виконання даного завдання представлено у Таблиці 2.3, на рис. 2.1 та в таблиці Ж.1 у Додатку Ж.

Таблиця 2.3

Порівняння результатів виконання завдань Блоку 1 експериментальної та контрольної групи старших дошкільників (кількість учасників $n = 30$)

Рівні	Експериментальна група (кількість учасників)	%	Контрольна група (кількість учасників)	%
Високий	2	13%	3	20%
Достатній	4	27%	2	13%
Середній	6	40%	6	40%
Низький	2	13%	4	27%

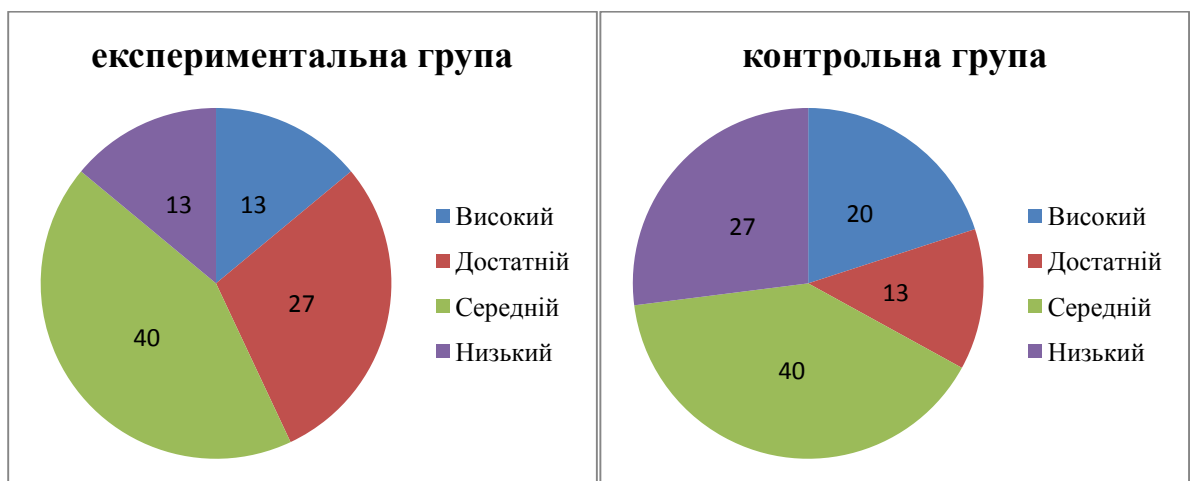

Рис. 2.1. Результати виконання завдань Блоку 1 (%)

За підсумками виконання завдань Блоку 1:

- 2 (13%) дитині з експериментальної та 3 (20%) контрольної групи виконували завдання правильно;
- 4 дітей (27%) в експериментальній та 2 (13%) дитини в контрольній групі допускали незначні помилки;
- по 6 (40%) дітей з експериментальної групи та контрольної груп допускали грубі помилки та виконували завдання дуже повільно, а 2 (13%) дитини з експериментальної та 4 (27%) з контрольної не змогли виконати завдання повністю за відведений час.

Середні показники Блоку 1 експериментальної групи відповідають за оцінкою показника 2,3 бала, у контрольної групи 2,2 – не виходять за межі середнього рівня на констатувальному етапі.

Виконання завдань Блоку 2 – діагностика рівня сформованості емоційно-ціннісного ставлення дітей до природи. Результати виконання даного завдання представлені у таблиці 2.4, на рис. 2.2 та таблиця Г.1 у Додатку Г.

Таблиця 2.4

Порівняння результатів виконання завдань Блоку 2 експериментальної та контрольної групи дітей старшого дошкільного (кількість учасників n = 30)

Рівні	Експериментальна група (кількість учасників)	%	Контрольна група (кількість учасників)	%
Високий	2	13%	2	13%
Достатній	5	33%	4	27%
Середній	6	40%	7	47%
Низький	2	13%	2	13%

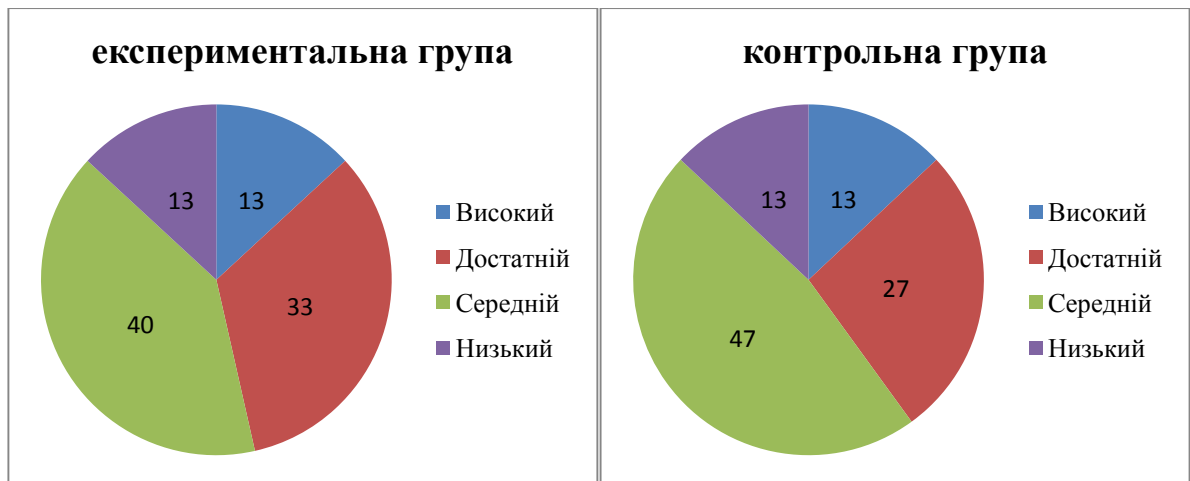

Рис. 2.2. Результати виконання завдань Блоку 2 (%)

Спостереження та підсумки виконання завдань Блоку 2:

- по 2 (13%) дитини в експериментальній та контрольній групах виконали завдання правильно без допомоги;
- в експериментальній групі 5 (33%), а в контрольній 4 (27%) дітей допускали помилки різного роду та з допомогою дорослого змогли виконати завдання;
- 6 (40%) та 7 (47%) дітей відповідно в експериментальній та контрольній групах вдавалися до грубих помилок та часто користувалися допомогою;
- в експериментальній та контрольній групах по 2 (13%) дітей не змогли повністю впоратися із завданнями за цією методикою.

Середні показники за Блоком 2 експериментальної групи відповідають за оцінкою показника 2,5 бала, контрольної групи 2,4 – не виходять за межі середнього рівня.

Виконання завдань Блоку 3 – діагностика рівня сформованості екологічно орієнтованої поведінки та діяльності дітей у природному середовищі. Результати виконання даного завдання представлені у таблиці 2.5, на рис. 2.3 та таблиця Г.1 у Додатку Г.

Таблиця 2.5

Порівняння результатів виконання завдань Блоку 3 експериментальної та контрольної груп (кількість учасників $n = 30$)

Рівні	Експериментальна група (кількість учасників)	%	Контрольна група (кількість учасників)	%
Високий	2	13%	2	13%
Достатній	3	20%	6	40%
Середній	8	53%	4	27%
Низький	2	13%	3	20%

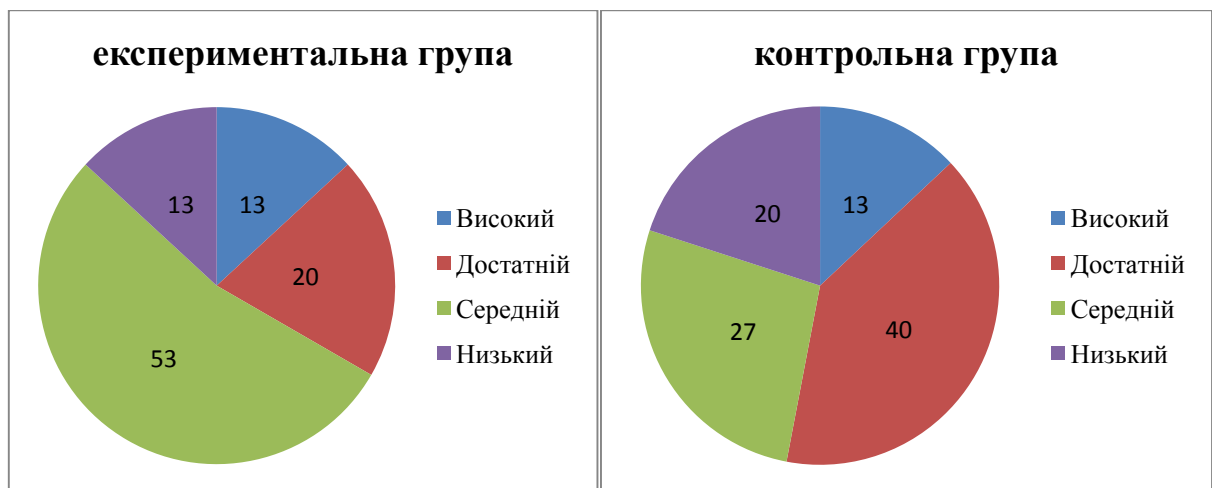

Рис. 2.3. Результати виконання завдань Блоку 3 (%)

У результаті спостережень за виконанням дітьми завдань Блоку 3, можливо засвідчити наступне:

- виконували завдання без помилок по 2 (13%) дітей з обох груп;
- достатній рівень виявився у 3 (20%) дітей з експериментальної групи та у 6 (40%) з контрольної;
- результати, які відповідають середньому рівню показали 8 (53%) дітей з експериментальної та 4 (27%) дитини з контрольної групи, які припускалися помилок та потребували значної допомоги;

- не могли впоратися із завданням 2 (13%) з експериментальної та 3 (20%) дитини з контрольної групи, які часто помилялися та не вкладалися у відведений на виконання завдання час.

Середні показники за Блоком 3 експериментальної групи відповідають за оцінкою показника 2,3 бала, у контрольної групи 2,5 бала – не виходять за межі середнього рівня.

За результатами трьох методик можливо визначити рівні сформованості природничо-екологічної компетентності експериментальної та контрольної груп дошкільників, які представлені у таблиці 2.6, на рис. 2.4 та в таблиці Г.1 у Додатку Г.

Таблиця 2.6

Узагальнені показники за трьома методиками експериментальної та контрольної груп (кількість учасників $n = 30$)

Рівні	Експериментальна група (кількість учасників)	%	Контрольна група (кількість учасників)	%
Високий	2	13%	3	20%
Достатній	4	27%	3	20%
Середній	7	47%	6	40%
Низький	2	13%	3	20%

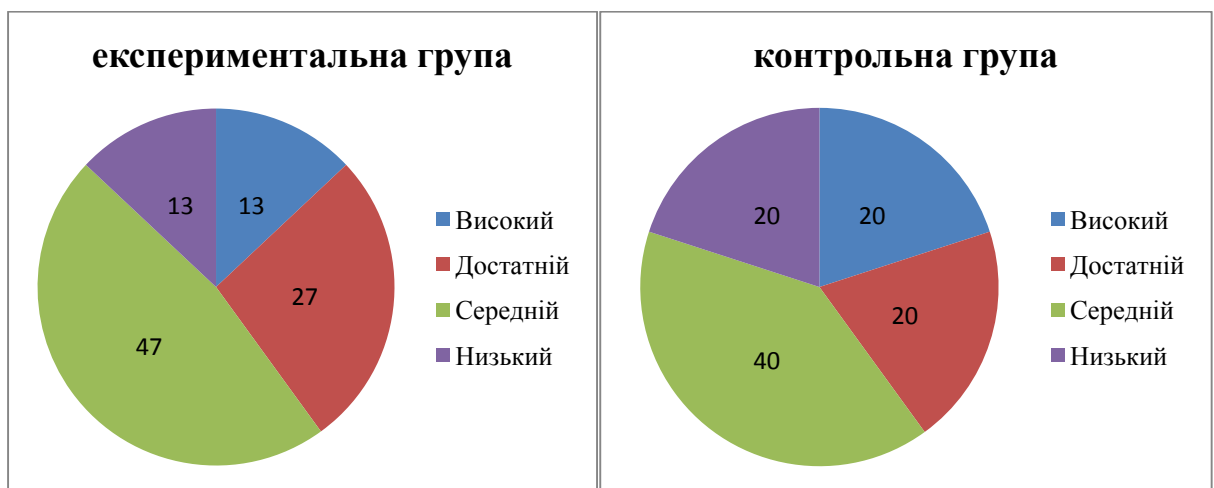

Рис. 2.4. Результати виконання завдань за трьома блоками (%)

За результатами діагностування за визначеними критеріями, показниками та рівнями сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку виявлено, що:

- високі рівні показали лише 13% дошкільників експериментальної та 20% контрольної груп;
- достатні рівні в обох групах зафіксовані в межах від 20 до 27%;
- середні рівні виявлені у 47% дітей з експериментальної та у 40% з контрольної групи;
- низькі рівні показали по 13% дітей з обох груп.

Отже, у нашому експериментальному дослідженні після кількісного аналізу стало зрозуміло, що більшість дітей мають середні рівні сформованості природничо-екологічної компетентності, а також емоційного та поведінкового критеріїв. Однак, ми вважаємо, що ці рівні не є достатніми для дітей старшого дошкільного віку.

Результати анкетування вихователів (Автоматично складені діаграми в Гугл формі представлені у Додатку Д).

Питання 1. Оцінка ролі природничо-екологічного виховання у розвитку дошкільників. Результати відповідей респондентів наступні: 30% респондентів виокремлюють роль природничо-екологічного виховання у формуванні знань, 30% – у розвитку допитливості, 20% – у вихованні відповідального ставлення до довкілля.

Питання 2. Методи формування природничо-екологічної компетентності. Результати відповідей респондентів наступні: 30% вихователів використовують бесіди і лекції для формування компетентності, 30% - практичні заняття та екскурсії, 20% – ігрові методи, 20% – проектну діяльність.

Питання 3. Важливість включення проектної діяльності у природничо-екологічне виховання. Результати відповідей респондентів наступні: 40% респондентів вважають проектну діяльність дуже важливою, 50% – просто важливою, 10% – не дуже важливою.

Питання 4. Вплив проєктної діяльності на розуміння природних процесів. Результати відповідей респондентів наступні: 30% переконані, що проєкти сприяють розумінню природних процесів, 60% відповіли «скоріше так».

Питання 5. Використання екологічних проєктів, спрямованих на вивчення місцевої флори і фауни. Результати відповідей респондентів наступні: 40% регулярно, 20% час від часу, 20% рідко, 20% ніколи не використовують екологічні проєкти на місцевому матеріалі.

Питання 6. Частота організації виходів на природу з метою вивчення екологічних питань. Результати відповідей респондентів наступні: 22% дуже часто, 33% часто, 22% іноді і 22% рідко організовують виходи на природу.

Питання 7. Перешкоди у впровадженні екологічних проєктів у ЗДО.

30% відзначають брак ресурсів як перешкоду для екопроєктів, 30% – нестачу часу, 30% - недостатню підготовку педагогів, 10% – відсутність зацікавленості у дітей.

Питання 8. Важливі аспекти природничо-екологічної компетентності для розвитку у дошкільників. Результати відповідей респондентів наступні: 30% акцентують на формуванні знань про довкілля, 20% – вмінь спостерігати та аналізувати, 30% – навичок екоповедінки, 20% – усіх цих аспектів.

Питання 9. Оцінка впливу проєктної діяльності на екологічне виховання. Результати відповідей респондентів наступні: 30% оцінюють вплив проєктної діяльності на ековиховання як дуже позитивний, 60% як позитивний, 10% нейтрально.

Питання 10. Інтеграція екологічних проєктів з іншими видами діяльності у ЗДО. Результати відповідей респондентів наступні: 30% постійно інтегрують екопроєкти, 30% частково, 20% рідко, 20% не інтегрують.

Питання 11. Ефективні методи формування природничо-екологічної компетентності. Результати відповідей респондентів наступні: 20% віддають перевагу інтерактивним заняттям, 30% тематичним проєктам, 20% іграм, 30% інформаційно-освітнім заходам.

Питання 12. Вплив проєктної діяльності на розвиток міжособистісних навичок. Результати відповідей респондентів наступні: 50% переконані, що проєкти сприяють розвитку міжособистісних навичок, 20% відповіли «скоріше так», 20% не певні, 10% схиляються до протилежної думки.

Результати опитування вихователів свідчать, що більшість з них розуміють важливість природничо-екологічного виховання для формування знань, розвитку допитливості та відповідального ставлення дітей до довкілля. Разом з тим, частина педагогів обмежується переважно традиційними методами (бесіди, лекції). Позитивним є те, що 90% вихователів визнають потенціал проєктної діяльності для поглибленого розуміння екологічних процесів, 60% частково інтегрують її з іншими видами занять. Однак існують перешкоди організаційного (браку часу, ресурсів) та методичного (недостатня підготовка педагогів) характеру.

Тому актуальним є розробка системи екологічних міні-проєктів, інтегрованих в освітній процес ЗДО, а також підвищення кваліфікації вихователів щодо реалізації нових форм освітнього процесу дошкільників та формування у них необхідних компетентностей

Результати анкетування батьків (Автоматично складені діаграми в Гугл формі представлені у Додатку Е).

Питання 1. Оцінка необхідності формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників. Результати відповідей респондентів наступні: 31% вважають формування компетентності вкрай необхідним, 25% досить важливим, 25% не дуже, 19% зайвим.

Питання 2. Оцінка уваги до формування екологічної обізнаності дітей у ЗДО. Результати відповідей респондентів наступні: 19% дали високу оцінку уваги ЗДО до ековиховання, 31% середню, 38% низьку, 12% незадовільну.

Питання 3. Важливі аспекти екологічного виховання. Результати відповідей респондентів наступні: по 25% акцентують на формуванні знань, умінь берегти ресурси, емоційно-ціннісного ставлення та екологічної поведінки.

Питання 4. Оцінка рівня знань дитини про природу та екологію. Результати відповідей респондентів наступні: Лише 6% оцінили рівень обізнаності дітей як дуже високий, 31% достатній, 25% середній, 37% недостатній.

Питання 5. Наявність інтересу дитини до вивчення природи. Результати відповідей респондентів наступні: 20% відзначили великий інтерес до вивчення природи, 40% певний, 28% слабкий, 13% відсутній.

Питання 6. Залучення дитини до догляду за рослинами/тваринами вдома. Результати відповідей респондентів наступні: 31% залучають дітей до догляду регулярно, 31% іноді, 19% рідко, 19% ніколи.

Питання 7. Заходи для покращення екологічного виховання у ЗДО. Результати наступні: 25% пропонують більше практичних занять, 12% ігор, 38% тематичних проєктів, 25% залучення батьків.

Питання 8. Вплив участі у екологічних заходах на формування свідомого ставлення до навколишнього середовища. Результати відповідей наступні: 31% підтвердили позитивний вплив екозаходів, 25% радше підтвердили, 31% не впевнені, 12% заперечують.

Питання 9. Зміни у ставленні дитини до природи після відвідування ЗДО. Результати відповідей респондентів наступні: по 31% відзначають помітні позитивні зміни у ставленні та деякі зміни, 19% не помічають змін, 19% вказують на відсутність динаміки.

Питання 10. Важливість залучення дітей до природоохоронної діяльності. Результати відповідей респондентів наступні: 50% усвідомлюють важливість залучення до природоохоронної діяльності, 12% вважають корисним, 19% неважливим, 19% не актуальним.

Питання 11. Наявність інтересу дитини до догляду за рослинами/тваринами. Результати відповідей респондентів наступні: 44% спостерігають великий інтерес до догляду за рослинами/тваринами, 19% певний, 25% слабкий, 12% відсутній.

Питання 12. Шляхи покращення процесу формування екологічної свідомості у ЗДО. Результати відповідей респондентів наступні: 44% пропонують збільшити практичні заняття, 25% організувати тематичні ігри і конкурси, 19% залучати батьків до проєктів, 12% застосовувати інтерактив.

Опитування батьків засвідчило недостатню увагу ЗДО до екологічного виховання: 50% респондентів відзначили низький рівень знань та зацікавленості у дітей. Більшість батьків вказали на необхідність збільшення практичних занять на природі, реалізації тематичних проєктів та залучення сім'ї.

Отже, результати дослідження підтвердили доцільність упровадження методичних рекомендацій з організації роботи засобами проєктів у ЗДО у тісній співпраці з батьками.

Таким чином, визначені особливості застосування проєктної діяльності у формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників в межах ЗДО, виявлені в процесі проведення констатувального етапу дослідження підтверджують необхідність у використанні сучасних засобів педагогічних технологій щодо вдосконалення процесу формування природничо-екологічної компетентності дошкільників та проведення повторної діагностики після формувального етапу експерименту.

2.2. Реалізація педагогічних умов застосування проєктної діяльності у формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників

Сучасне освітнє завдання впровадження нових форм навчання та виховання, освітніх технологій та прийомів в освітній процес вимагає створити умови, коли кожна дитина має змогу проявити свої здібності та розвинути свої здібності та творчий потенціал. З метою підвищення ефективності такої роботи необхідно забезпечити формування пізнавального інтересу щодо певної освітньої діяльності, зокрема засобами проєктної

діяльності дітей, що має викликати потребу..... На сучасному етапі педагогічна персоналізація висуває дві ключові вимоги: перша полягає у запобіганні затримок у розвитку дітей, а друга — у забезпеченні розвитку інтересів, схильностей та здібностей кожної дитини з урахуванням її індивідуальних якостей та психічних особливостей. Ефективно організована робота та увага до потреб кожної дитини сприяють тому, що її інтелектуальні здібності продовжують розвиватися. Крім того, важливим завданням дошкільної освіти є розвиток довільної уваги дітей, пам'яті, мовлення та моторики.

Таким чином, метою занять з формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності є розвиток допитливості, цікавості та пізнавальної активності щодо об'єктів і явищ навколишнього середовища; формування вмінь досліджувати природне довкілля, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; виховання ощадливого та відповідального ставлення до природних ресурсів.

Методика формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку в умовах ЗДО засобами проєктів зумовлює проведення формувальної роботи з дітьми в межах певних етапів.

Організаційно-мотиваційний етап, спрямований на залучення дітей до проєктної діяльності у формуванні природничо-екологічної компетентності. На цьому етапі важливо зацікавити дошкільників, представивши їм мету та задум майбутнього екологічного проєкту, ознайомити з основними завданнями. Можна розпочати з інтригуючої історії або казки про природу, де головні герої беруть участь у екологічному проєкті. Розповідь про пригоди тварин або рослин, їх роль у природі та необхідність бережного ставлення до довкілля може стимулювати активність дітей. Ефективною також є організація ігор або вправ, які включають елементи природи та передбачають майбутню участь у проєкті.

Вправа «Привітання з природою»

Мета: створити позитивний настрій, налаштувати дітей на активну участь у проєкті.

Форма проведення: групова.

Хід вправи: Вихователь вітається з дітьми, використовуючи вірші та рими про природу, після чого діти вітаються з вихователем та один з одним, використовуючи тематичні привітання.

Вправа-розминка «Мій настрій на природу»

Мета: розвиток емоційної сфери, пов'язаної з природою. Форма проведення: індивідуальна та групова.

Обладнання: різнокольорові пелюстки квітів з паперу.

Хід вправи: дітям пропонується вибрати пелюстку кольору, який відображає їхній настрій щодо природи, та обговорити свій вибір з групою.

Важливо створити доброзичливу атмосферу, сприятливу для активної участі у проєктній діяльності. Початкову бесіду про природу, рослини, тварини можна використовувати для наголошення на важливості бережливого ставлення до навколишнього середовища, надаючи дітям можливість проявити себе у простих завданнях, пов'язаних із майбутнім проєктом.

Заняття 1. Створення екологічного проєкту «Мій зелений світ»

Виконання цього проєкту включає декілька етапів: від ідейного задуму до його практичної реалізації. Діти мають можливість обговорювати свої ідеї, планувати проєкт, вибирати матеріали та реалізовувати свої творчі задуми. Це сприяє не тільки розвитку когнітивних та творчих навичок, але й виховує відповідальне ставлення до природи та розуміння її ролі в житті людини. В результаті, проєктна діяльність стає не лише засобом навчання, а й інструментом комплексного розвитку особистості дитини, її емоційного інтелекту та соціальних навичок.

Мета заняття: Стимулювати інтерес дітей до природничо-екологічних знань через творчий процес створення проєкту, розвивати творчі здібності та уяву.

Обладнання: Натуральні матеріали (листя, гілки, камінці), кольоровий папір, клей, ножиці.

Форма проведення: Робота в малих групах.

Хід заняття: Обговорення з дітьми значення рослин та тварин для екосистеми. Роз'яснення завдання проєкту: створення колажу або макету, який б ілюстрував ідеальне для дитини екологічне середовище.

В межах цього заняття дітям пропонуємо наступні вправи:

Вправа «Відгадай природний елемент»

Педагог описує характеристики та властивості різних елементів природи (рослини, тварини, явища природи), а діти мають вгадати, про що йде мова. Ця вправа сприяє розвитку уваги, спостережливості та пізнавального інтересу.

Вправа «Мій улюблений куточок природи»

Діти використовують натуральні матеріали для створення моделі свого улюбленого місця у природі. Педагог допомагає дітям безпечно працювати з матеріалами, обговорює з ними важливість кожного елемента природи, їх взаємодію та значення для екосистеми.

Таке заняття є важливим елементом у впровадженні проєктної діяльності для формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників. У рамках цього заняття діти залучаються до створення власного проєкту – колажу або макету, що ілюструє їхнє бачення ідеального екологічного середовища. Цей підхід дозволяє дітям активно використовувати свої знання про природу, розвиваючи при цьому творчі здібності та уяву. Такий спосіб навчання не тільки підвищує інтерес дітей до природничих наук, але й сприяє глибшому розумінню важливості збереження природного середовища.

Ці вправи на організаційно-мотиваційному етапі сприяють створенню доброзичливої атмосфери, викликають інтерес до природи та екології, та формують основу для розвитку природничо-екологічної компетентності через проєктну діяльність. Діти залучаються до активного вивчення природи,

що сприяє їх загальному розвитку та формуванню відповідального ставлення до довкілля.

Основний етап. На цьому етапі реалізується проектна діяльність, яка спрямована на активне залучення дітей до вивчення природничо-екологічних явищ та формування відповідних компетентностей. Робота організовується в малих групах, що сприяє кращій взаємодії, комунікації між дітьми та розвитку їхніх соціальних навичок.

Заняття 2 «Створення паперового проекту «Відкриваємо світ природи разом»

Мета заняття: залучити дітей до розуміння біологічного різноманіття через створення паперових моделей тварин та рослин, розвивати їх уяву, творчі здібності та практичні навички.

Обладнання: Кольоровий папір, ножиці, клей, зразки моделей тварин і рослин.

Форма проведення: Робота у малих групах, а також можливість індивідуальної роботи.

Хід заняття: Дітям демонструється техніка вирізання та складання паперових моделей тварин та рослин. Вони обговорюють особливості різних видів рослин і тварин, а також їх роль у природі.

На цьому занятті використовуємо наступну вправу:

Вправа «Створення паперового біорізноманіття: Екодетективи»

Діти виготовляють паперові моделі тварин та рослин, використовуючи надані матеріали. Вихователь допомагає їм і пояснює, як правильно використовувати інструменти. Після створення моделей, вони розміщуються на загальній дошці або столі, формуючи «паперову екосистему». Обговорення включає розмірковування про взаємозв'язок між різними елементами екосистеми. Екодетективи «розслідують» таємниці природи, відкриваючи нові знання та вміння.

Цей етап створення проектів дозволяє дітям не тільки навчитися виготовляти паперові моделі, але й зрозуміти важливість кожного елемента

природи в біологічній різноманітності. Створення власних моделей тварин та рослин є не тільки цікавим та творчим процесом, але й сприяє формуванню більш глибокого розуміння ролі кожної істоти

Заняття 3. Створення проєкту «Маски дикої природи»

Мета заняття: навчити дітей створювати маски тварин із застосуванням природних матеріалів у рамках проєктної діяльності, розвивати їх уяву та творчі здібності, а також поглибити знання про різні види тварин.

Обладнання: природні матеріали (листя, гілки, квіти), основи для масок, клей.

Форма проведення: робота в малих групах, індивідуальна робота.

Хід заняття: Діти розпочинають створення масок тварин як частину більшого проєкту, що дозволяє їм використовувати природні матеріали та творчі навички. В рамках проєкту діти мають змогу дослідити характеристики різних видів тварин і відтворити їх у своїх масках.

В процесі реалізації цього проєкту застосовувалися наступні вправи:

Вправа 1: «Маска-лисиця з природних матеріалів»

Діти створюють маски лисиці, використовуючи оранжеве або червоне листя, чорні гілки або каміння. Вихователь обговорює з дітьми особливості вигляду лисиці та її поведінки в природі, втілюючи ці знання у творчий процес створення масок.

Вправа 2: «Маска-зайчика з елементами природи»

Діти виготовляють маски зайчика, використовуючи біле або сіре листя для шерсті, гілки або каміння для очей і носа. Вчитель обговорює з дітьми зовнішній вигляд зайця та його властивості, допомагаючи їм застосовувати ці знання у практичному завданні.

Крім того, в рамках проєкту діти можуть представити свої маски у вигляді маленького театрального виступу або виставки, де вони розповідають іншим про своїх тварин, їх особливості та місце в природі. Це дозволяє

залучити дітей до активного пізнання природи, розвиває їхню комунікативну компетентність та сприяє колективному взаємодії та співпраці.

Під час виконання цих вправ, діти отримують можливість поглибити свої знання про тварин та їх особливості, а також розвивають свої творчі здібності та уяву.

Етап рефлексії. Цей етап спрямований на закріплення знань та умінь, отриманих в процесі занять. Він передбачає роздуми над виконаними завданнями, обговорення результатів, висловлювання власних думок дітей та їх спостережень, підбивання підсумків. Можна провести повторну бесіду, під час якої діти могли б поділитися своїми враженнями, висловити власне ставлення до проведеного заняття, пояснити, що їм найбільше сподобалося.

Заняття 4. Створення природних колажів

Мета заняття: підбити підсумки вивченого матеріалу, заохотити дітей до самостійного дослідження природи.

Обладнання: Природні матеріали (квіти, листя, гілки, камінці, мушлі), основа для колажу, клей.

Форма проведення: робота в малих групах, індивідуальна робота.

Хід заняття: обговорення з дітьми особливостей різних видів природних матеріалів. Демонстрація техніки створення колажів.

Вправа 1. «Природний колаж»

Для цієї вправи дітям пропонується створити колаж з природних матеріалів, які вони зібрали під час виконання завдань. Вони можуть використовувати квіти, листя, гілки, камінці, мушлі тощо. Після того, як колаж готовий, діти можуть обговорити, чому вони обрали саме ці матеріали, які емоції викликає готовий колаж і які асоціації він викликає. Ця вправа допомагає дітям краще зрозуміти і цінувати природу, розвиває їх творчість та вміння працювати в команді.

Вправа 2. «Поділися своїми враженнями»

Після завершення заняття діти збираються в коло і обговорюють свої враження від створення ними проєктів. Вони мають можливість розповісти

про те, що їм найбільше сподобалося, які труднощі виникали і як вони їх подолали, які ідеї у них є стосовно продовження роботи над проєктом.

На цьому етапі відбувається важливий процес усвідомлення та рефлексії отриманих знань та досвіду. Діти мають можливість переглянути свої дії, зрозуміти їх результати та вплив на навколишнє середовище. Це сприяє формуванню у дошкільників самооцінки, уміння визначати свої сильні та слабкі сторони, розуміння важливості дій та їх наслідків.

Наведені вправи допомагають закріпити знання, набуті в процесі занять, розвивають у дітей вміння аналізувати, робити висновки, висловлювати власну думку. Вони сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння слухати та розуміти інших, формують позитивне ставлення до власних досягнень та досягнень інших. Крім того, вони розвивають креативність та творче мислення, спонукають дітей досліджувати та цінувати природу.

Етап впровадження знань та вмінь в повсякденне життя. Цей етап спрямований на застосування отриманих дітьми знань та вмінь у повсякденному житті, за межами дошкільного закладу. Він спрямований на практичну реалізацію проєктів, які допомагають дітям використовувати та розвивати їхні природничо-екологічні знання.

Заняття 5. «Природа в моїй картині»

Мета заняття: використання отриманих знань та навичок для створення тематичних малюнків на вікнах, що відображають різноманітність природи.

Обладнання: спеціальні фарби для малювання на вікнах, пензлі.

Форма проведення: робота в малих групах, індивідуальна робота.

Хід заняття: діти використовують свої знання про природу для створення екологічної картини на вікнах. Вони можуть малювати різноманітні екосистеми, тварин, рослини, підкреслюючи їх красу та унікальність. Така діяльність не лише розвиває творчі здібності, але й сприяє глибшому розумінню та бережливому ставленню до природи.

Заняття 6. «Мій міні-город: від насіння до рослини»

Мета заняття: вирощування власного рослинного городу як практичний проєкт, що містить знання про рослини та основи садівництва.

Обладнання: горшки, ґрунт, насіння різних рослин, вода для поливу, матеріали для лепбука.

Форма проведення: індивідуальна робота.

Хід заняття: Діти обговорюють процес вирощування рослин, висівають насіння у свої горшки та займаються доглядом за рослинами в домашніх умовах. Вони ведуть «рослинний щоденник» у вигляді лепбуку, фіксуючи зміни рослини, зроблені малюнки, власні спостереження та враження. Наприкінці проєкту діти діляться результатами своєї роботи, обговорюють досвід, порівнюють свої рослини, обмінюються ідеями.

Під час обговорення важливо надати можливість кожній дитині висловитися, поділитися своїми враженнями, успіхами та труднощами. Педагог може поставити дітям питання, що допоможуть їм глибше зрозуміти і оцінити свій досвід, наприклад:

- Чого ти навчився в процесі вирощування своєї рослини?
- Які проблеми ти зустрічав і як ти з ними справлявся?
- Чи змінилось твоє ставлення до рослин після цього досвіду?
- Що ти хотів би виростити наступного разу?

Це завдання не тільки розвиває навички дослідження, спостереження, ведення записів та образотворчої діяльності, але й виховує відповідальне ставлення до природи та ощадливість до неї. Діти вчаться бачити красу в природі, цінувати її багатство та бережно ставитися до природних ресурсів.

Після завершення кожного етапу занять важливо дати дітям можливість висловити свої думки та почуття. Вони можуть описати, що їм найбільше сподобалося в процесі створення виробу, чи було щось складним, які нові відкриття вони зробили, та які емоції викликала ця діяльність. Це може бути зроблено через бесіду, гру, малювання або іншу творчу діяльність. Можна запропонувати дітям ідеї для подальшого дослідження або творчої

діяльності. Діти можуть продовжити вивчення природи, роблячи колекції природних матеріалів, проводячи експерименти з рослинами, створюючи лепбуки, колекції малюнків. Отримані знання та навички можна застосувати для проведення цікавих дослідів, створення творчих проєктів, організації виставок або конкурсів. Важливо, щоб діти відчували, що вони можуть активно та творчо працювати з природою, використовуючи свої знання та уміння.

Ця методика, розроблена відповідно до специфіки дошкільного віку, сприяє формуванню в дітей первинних знань про природу та екологію, розвитку вмінь і навичок практичного використання цих знань, а також вихованню любові та поваги до навколишнього середовища. Вона може бути застосована як в індивідуальній, так і в груповій роботі, а також як додаткова до основної програми виховання і навчання в дошкільних закладах.

2.3. Перевірка ефективності запропонованої методики вдосконалення роботи з екологічного виховання у дітей старшого дошкільного віку засобами проєктної діяльності

Після проведення формувального етапу дослідження за методикою формування природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти засобами проєктів проведено повторне діагностування аналіз отриманих показників.

За результатами повторного діагностування за комплексом методик, визначених на констатувальному етапі можливо визначити рівні сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку в порівнянні узагальнених показників експериментальної групи до та після проведення формувального експерименту, які представлені в таблиці 2.7, на рисунку 2.5 та в таблиці Г.2 у Додатку Г.

Узагальнені показники за трьома методиками експериментальної групи до та після проведення формувального експерименту
(кількість учасників n = 15)

Рівні	Експериментальна група до формувального експерименту (кількість учасників)	%	Експериментальна група після формувального експерименту (кількість учасників)	%
Високий	2	13%	4	27%
Достатній	4	27%	5	33%
Середній	7	47%	6	40%
Низький	2	13%	-	0%

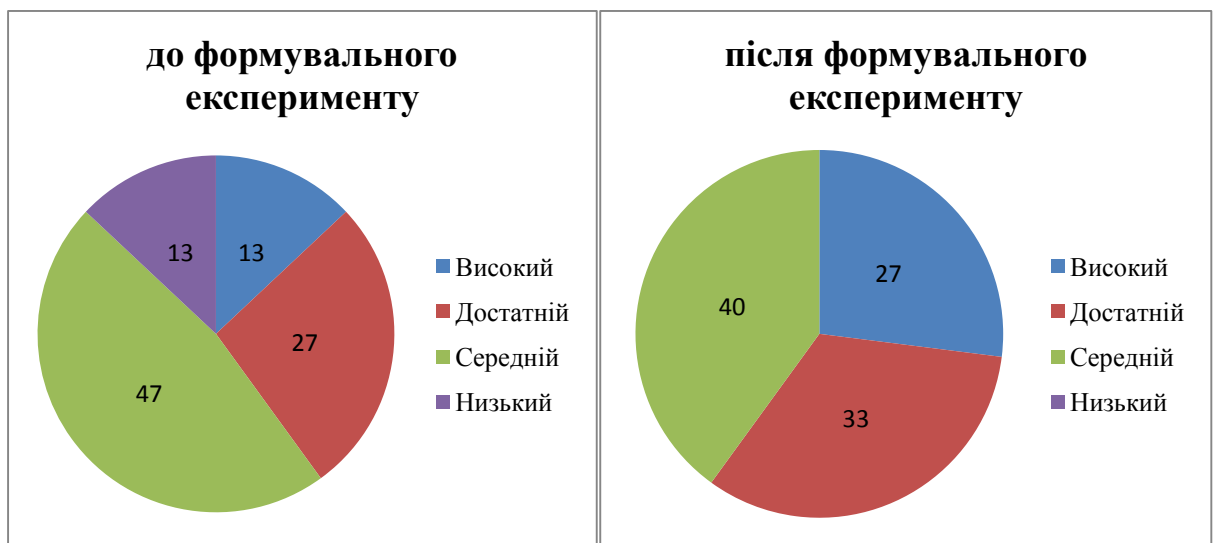

Рис. 2.5. Порівняння результатів експериментальної групи до та після проведення формувального експерименту (%)

За підсумками порівняння показників експериментальної групи до та після формувального експерименту виявлено:

- до проведення формувального етапу експерименту високий рівень показали 2 дитини (13%) з групи досліджуваних, після проведення формувальної роботи таких дітей виявилось 4 (27%);

- достатні рівні на констатувальному етапі дослідження було виявлено у 4 (27%) дошкільників з експериментальної групи, після проведення формувальної роботи таких дошкільників виявилось 5 (33%);
- середні рівні до формувального етапу експерименту було виявлено у 7 дітей з експериментальної групи (47%), однак після проведення формувальної роботи таких дітей виявлено 6 (40%);
- потрібно відзначити, що після формувального етапу експерименту жодна дитина з експериментальної групи не показала низьких рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності.

Порівняння сформованості природничо-екологічної компетентності експериментальної та контрольної груп після проведення експерименту представлено в таблиці 2.8, на рисунку 2.6 та в таблиці Г.2 у Додатку Г.

Таблиця 2.8

Узагальнені показники за трьома методиками експериментальної та контрольної груп після формувального експерименту
(кількість учасників n = 30)

Рівні	Експериментальна група (кількість учасників)	%	Контрольна група (кількість учасників)	%
Високий	4	27%	3	20%
Достатній	5	33%	3	20%
Середній	6	40%	6	40%
Низький	-	0%	3	20%

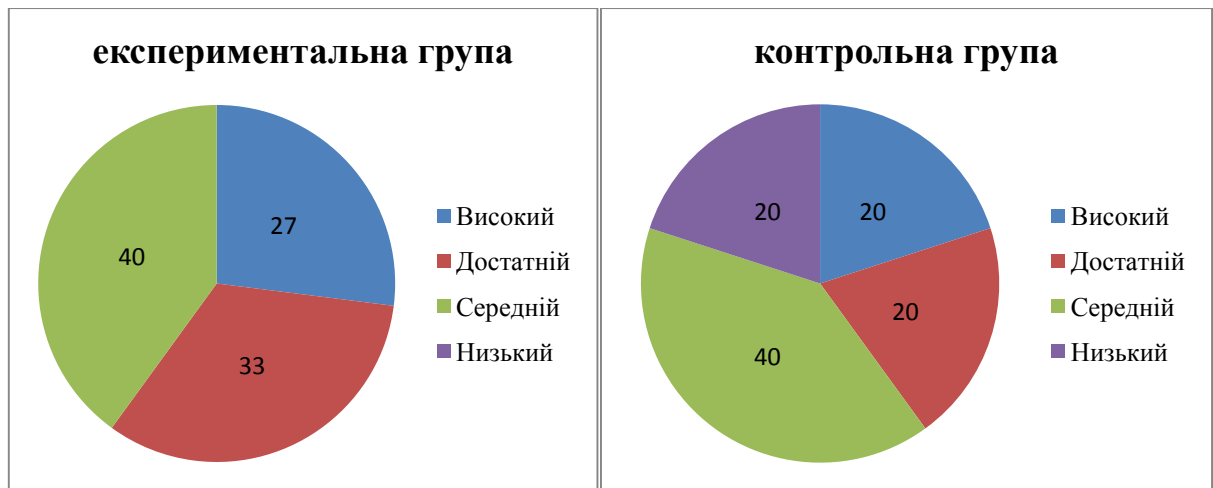

Рис. 2.6. Порівняння результатів експериментальної та контрольної груп після проведення формувального експерименту (%)

За підсумками порівняння показників експериментальної групи, з яким проводилася формувальна робота та контрольної групи, з якими така робота не проводилася після формувального експерименту виявлено:

- в експериментальній групі дітей (27%) показали високі рівні після проведення повторного діагностування, що на 7% більше, ніж показники контрольної групи, де таких дітей 20%;
- достатні рівні у 5 дітей (33%) експериментальної групи на 13% більше у порівнянні з контрольною групою, де таких дітей виявлено 20%;
- середні рівні, які показали 6 (40%) дошкільників з експериментальної групи, у дітей з контрольної групи, які не брали участь у формувальному експерименті такі самі показники – 40%;
- у дітей експериментальної групи не виявлено низьких рівнів після проведення формувального експерименту, тоді як в контрольній групі таких дітей 3 (13%).

Тобто після формувального експерименту засобами проектів було виявлено, що більшість дітей експериментальної групи виявили позитивну динаміку сформованості природничо-екологічної компетентності. Середній показник експериментальної групи відповідає достатньому рівню. Загалом

можливо зробити узагальнення отриманих результатів експериментального дослідження: За підсумками експерименту, високий рівень компетентності показали 27% дітей експериментальної групи, що на 14% більше порівняно з показниками до проведення формувального етапу (13%).

Також важливо відзначити позитивні зрушення в групі дітей, що показали достатній рівень - їх частка зросла з 27% до 33%. Середній рівень залишився майже незмінним (47% до експерименту та 40% після нього). Це може свідчити про те, що деякі діти, які раніше показали середній рівень, підвищили свої навички до достатнього або навіть високого рівня.

Ключовим відмінностям в експериментальній групі після проведення формувального експерименту є відсутність дітей з низьким рівнем природничо-екологічної компетентності.

Порівнюючи результати експериментальної групи з контрольною, можна відзначити, що діти, які проходили формувальну роботу, показали більш високий рівень природничо-екологічної компетентності. Високий рівень показали на 7% більше дітей експериментальної групи, достатній рівень - на 13% більше в порівнянні з контрольною групою. Дані цього дослідження вказують на позитивний вплив формувальної роботи на розвиток природничо-екологічної компетентності в дітей дошкільного віку.

Загалом дошкільники експериментальної групи на контрольному етапі дослідження після проведення з ними формувальної роботи: були активними, впевненими у своїх знаннях, мали хороший настрій та мотивацію до виконання завдань повторної діагностики. Ніхто з дітей не відмовлявся проходити етапи повторного діагностування. позитивним моментом можливо назвати підвищення активності дітей щодо проведення ефективних комунікацій в межах групи, оскільки діти активно ділилися враженнями, допомагали один одному порадами та робили слухні зауваження одноліткам з групи за підсумками виконання завдань.

Особливо варто відзначити позитивний настрій та високий рівень мотивації дошкільників, який спостерігався протягом усього контрольного

етапу. Це ще раз підтверджує ефективність використання засобів проєктів як засобу формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку.

Діти показали своє бажання дізнаватися нову інформацію про світ навколо, було видно, що цей процес їм приносить задоволення. Вони не просто механічно виконували завдання, а з цікавістю досліджували предмети довкілля, обговорювали їх, висловлювали свої думки та ідеї. Інтерес до створення проєктів дозволив дошкільникам краще сприймати і розуміти природні явища, проявляти творчий потенціал та емоційно реагувати на зміни в навколишньому середовищі. Діти показали здатність ділитися своїми знаннями та вміннями з іншими, що також є важливим аспектом природничо-екологічної компетентності.

Це свідчить про те, що методика формування природничо-екологічної компетентності засобами проєктів є ефективною, оскільки вона розвиває в дітей не тільки знання про природу, але й позитивне відношення до неї, бажання досліджувати та ощадливо ставитися до навколишнього середовища. Отже, результати дослідження підтверджують ефективність розробленої методики формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку засобами проєктної діяльності.

Методичні рекомендації вихователям щодо формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку в умовах ЗДО засобами проєктної діяльності

Формування природничо-екологічної компетентності дошкільників за допомогою проєктної діяльності передбачає інтеграцію різних підходів та методів навчання. Використання різноманітних типів матеріалів та ресурсів, таких як природні об'єкти, рольові ігри, експерименти та спостереження, дає можливість дітям активно досліджувати та вивчати природу, здійснюючи практичні та творчі завдання у межах проєктів.

Також можна використовувати цифрові технології (інтерактивні ігри, додатки, відео, онлайн-екскурсії, віртуальні проєкти тощо) для залучення дітей до вивчення природничих тем. Цифрові ресурси можуть допомогти визначити інтереси дитини, створити візуальні та інтерактивні засоби для розвитку природничо-екологічної компетентності. Цифрові інструменти на сьогодні можуть значно підсилити здобування знань та вмінь в контексті формування природничо-екологічної компетентності. Для дошкільників важливо забезпечити доступ до ресурсів, які є яскравими, візуальними, інтерактивними і зрозумілими для їх вікової категорії.

1. *Інтерактивні книги та додатки.* Є багато цифрових книг та додатків, що відображають природу і екологію в простий та зрозумілий спосіб. Вони можуть включати інтерактивні ігри, пазли, конструктори та інші види діяльності.
2. *Онлайн відео та анімації.* Сайти, як YouTube Kids, містять велику кількість відео та мультфільмів на природничі теми, які можуть бути використані для навчання дітей про різні аспекти природи та екології.
3. *Віртуальні екскурсії та тури.* Це ще один цифровий ресурс, який може бути використаний для вивчення природи. Деякі зоопарки, музеї, національні парки та інші природні об'єкти пропонують віртуальні

тури, які дозволяють дітям досліджувати ці місця під керівництвом вихователів в межах занять у ЗДО.

4. *Ігрові додатки.* Різноманітні додатки можуть бути ефективним засобом навчання, вони включають елементи гри, які спрямовані на навчання. Це можуть бути ігри на екологічну тематику, допомагають дітям зрозуміти важливість збереження природи, енергозаощадження тощо.

Використання цих цифрових ресурсів повинно бути плановане та добре організоване, враховуючи вікові особливості дітей, їх інтереси та потреби. Дуже важливо надавати дітям безпечний та позитивний цифровий досвід, починаючи із дошкільного дитинства. Старші дошкільники вже активно користуються на сьогодні мобільними гаджетами та сприймають це як звичний для них засіб отримання нової інформації, розваг та гри, тому необхідним є враховувати потреби та інтереси сучасних дошкільників, які сприймають нові технології як звичний для себе засіб.

Адже використання сучасних цифрових технологій у світі стало необхідністю. Для підвищення ефективності роботи сучасних вихователів можливо запропонувати наступні сервіси, які стануть у пригоді на кожному з етапів, запропонованих у методиці формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників в умовах ЗДО: Powtoon.com (<https://www.powtoon.com>), SparkolVideoScribe (<https://www.sparkol.com/>) – web сервіси для створення анімаційних роликів, інтерактивної інфографіки, презентацій та відеоскрайбінгу. Готове відео можна опублікувати на *YouTube* або *Vimeo*.

Завдяки віртуальним онлайн-екскурсіям діти можуть відвідувати дистанційно цікаві місця та розширювати свій світогляд: <https://osvitoria.media/news/8-virtualnyh-ekskursij-zooparkamy-svitovymu-pamyatkamy-i-navit-marsom/>. Для реалізації цих завдань вихователями цифрові технології представлені різноманітними портативними пристроями (смартфонами, планшетами, електронними книгами тощо), які дають змогу приймати, обробляти та розповсюджувати інформацію.

У процесі формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку в межах закладів дошкільної освіти, рекомендується використовувати інтерактивні методи, такі як «Навчаючи учусь», «Два-чотири-всі разом» і «Коло ідей», у поєднанні з образотворчим мистецтвом. Рекомендації для ефективного використання цих методів полягають у наступному: застосування інтерактивних методів, які за своїм змістом відповідають віковим ознакам дошкільників в процесі формування природничо-екологічної компетентності дозволяє створити заохочувальне та пізнавальне навчальне середовище.

Об'єднуючи природничу тематику з образотворчим мистецтвом, діти зможуть більш глибоко розуміти та сприймати природу навколо себе, а також розвивати свою творчу уяву та самовираження.

Дуже важливо, щоб діяльність була різноманітною, цікавою та доступною для дітей, а також враховувала індивідуальні особливості та інтереси кожного дитини. У процесі такої роботи важливо постійно стимулювати дітей до самостійного мислення, аналізу, пошуку та розв'язання проблем, тим самим розвиваючи їх критичне мислення, творчість та самостійність.

Загальні рекомендації вихователям:.

1. Заняття педагога з формування природничо-екологічної компетентності мають відповідати програмному змісту, віковим та індивідуальним особливостям дітей дошкільного віку.

2. Повтор змісту завдань має відбуватися по декілька разів, враховуючи вік дітей та відсутності у них стійких навичок опанування знаннями.

3. Діти мають процесі реалізації проектної діяльності бути об'єднані в малі групи: пари, трійки та четвірки відповідно етапу проведення заняття, що зумовлює більш тісні комунікації всередині таких груп та активне залучення дитини в процес підготовки до втілення ігрової ситуації.

4. Педагогом, при спільній діяльності з дітьми, мають бути підготовлені всі наочні матеріали та естетично оформлений кабінет відповідно ретельно відібрані теми проєктів, підготовлено необхідне обладнання чи залучені елементи імпровізації.

5. Психологічний мікроклімат має бути максимально комфортним для проведення занять. Діти повинні активно залучалися до проєктної роботи, допомагати один одному в процесі освітньої та ігрової діяльності

6. Пізнавальні аспекти заняття мають бути відбиті у наступному: вчити спостерігати за явищами природи та природними об'єктами; розвивати мисленнєві та комунікативні здібності дітей; стимулювати самостійну діяльність за ретельного контролю з боку вихователя.

7. Виховна цінність заняття засобами проєктів з формування природничо-екологічної компетентності полягає в тому, що робота в групах стимулює розвиток комунікативної компетентності дітей, залучає до спільної пошукової діяльності.

8. Повинні використовуватись також: усні прийоми, читання творів та казок про природні явища та необхідність збереження природи з наочними матеріалами у вигляді мистецьких творів та ілюстрацій; розповіді про видатні природні об'єкти, які стали надбанням усього людства.

9. Необхідним є врахування особистісно-орієнтованого спрямування сучасної освіти. На занятті педагог обов'язково має знайти індивідуальний підхід до кожної дитини. Діти ж загалом мають максимально зацікавитися запропонованим форматом заняття та тематикою, яка є основою спільної ігрової діяльності.

10. Наприкінці заняття потрібно запропонувати дітям висловити свої міркування стосовно їх спільної роботи та пропозиції щодо наступних занять (здійснення рефлексії).

Батьки своєю чергою можуть надати дуже вагому допомогу закладу дошкільної освіти у питанні спільної роботи з вихователями та дітьми щодо формування природничо-екологічної компетентності дошкільників:

1. Допомоги у наданні та збиранні інформації для проєкту. Важливість та необхідність залучення батьків у цей вид роботи не викликають сумнівів.

2. З метою успішного залучення батьків на початкових етапах проєктної роботи з дошкільниками особливого значення набуває інформаційно-просвітницька робота з боку освітньої організації.

3. Допомога в організації та участь у тематичних заходах, що проводяться у ЗДО в межах проєктної пошуково-дослідницької діяльності. Це найбільш дієвий та об'ємний вид робіт, до якого можуть бути залучені батьки, значно підвищує якість заходів, дозволяє успішно вирішувати безліч організаційних питань, а також підвищує значущість даних заходів як для дітей, так і для представників їх сімей.

3. Участь у спільній пошуковій діяльності дітей та батьків: спільний пошук інформації: батьки можуть допомогти дітям знайти інформацію про природу та екологію, навчити їх користуватися різними джерелами інформації; батьки можуть допомогти дітям у реалізації різних проєктів, пов'язаних з природою та екологією, таких як створення домашнього саду, проведення екологічних акцій, створення виставок природничих робіт тощо; спільні візити до природних зон: екскурсії до парків, лісів, річок, музеїв природи чи зоопарків можуть бути відмінною нагодою для батьків і дітей провести час разом, досліджуючи і навчаючись природи.

4. Мотивування дітей та фінансову/матеріальну допомогу для проведення необхідних заходів.

Отже, важливо використовувати різні методики та технології, що допомагають дітям у формуванні глибокого розуміння природи та її важливості, розвивають навички критичного мислення та здатності до самостійного розв'язання проблем. При цьому важливо забезпечувати постійний контакт дітей з природним середовищем, формувати в них навички спостереження та дослідження, а також залучати їх до активної творчої діяльності засобами образотворчого мистецтва.

Висновки до розділу 2

Таким чином, для діагностування рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку, ми провели констатувальний етап нашого експериментального дослідження. Під час діагностування ми визначили рівні критеріїв сформованості природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників: екологічних уявлень, ставлення до природи та екологічно орієнтованої поведінки. Досліджувані дошкільники з вибірки були розподілені на експериментальну та контрольну групи. Після кількісного аналізу результатів діагностики за трьома блоками розробленої діагностичної методики виявлено, що більшість дітей мають середні рівні сформованості природничо-екологічної компетентності, а також емоційного та творчого розвитку.

На формувальному етапі дослідження нами було розроблено методику формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти засобами проєктів. Дана методика зумовлює роботу з дошкільниками в межах чотирьох етапів: організаційно-мотиваційного, основного, етапу рефлексії та етапу впровадження знань та вмінь в повсякденне життя. На організаційно-мотиваційному етапі ми зосередилися на використанні активних методів для стимулювання інтересу дітей до природи та розуміння її важливості. На основному етапі ми орієнтувалися на практичні заняття, які допомагають дітям осмислити отримані знання. На етапі рефлексії ми спонукали дітей до обдумування отриманих знань та вражень, обговорення результатів роботи та висловлювання власних думок. Впровадження знань та вмінь в повсякденне життя було основою останнього етапу, який зумовлює заняття, що мотивують дітей використовувати отримані навички та знання із застосуванням проєктної діяльності в повсякденному житті.

На контрольному етапі дослідження було зафіксовано значне підвищення рівня природничо-екологічної компетентності дітей у

експериментальній групі. Показники високого рівня компетентності зросли з 13% до 27%, а достатнього – з 27% до 33%. Важливо, що після проведення формувальної роботи, жодна дитина не показала низького рівня компетентності. Результати підтвердили справедливість висунутої гіпотези про те, що процес формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку засобом проєктів буде ефективним за умови забезпечення відповідного педагогічного супроводу; створення умов для самостійної роботи дітей над проєктами; сприяння безпосередній взаємодії дітей з природним середовищем.

Рекомендації вихователям щодо застосування проєктів на заняттях з формування природничо-екологічної компетентності дошкільників полягають у наступному: проєктна діяльність є важливим засобом, що сприяє глибокому і всеосяжному розумінню природи та навколишнього середовища, розвиває естетичну чутливість та творчі здібності. Інтеграція різних форм і методів проєктної діяльності, в контексті формування природничо-екологічної компетентності, підвищує ефективність процесу навчання та виховання в дошкільних закладах.

Інтерактивні методики, такі як групові проєкти, дослідження в природному середовищі, рольові ігри та ігри на свіжому повітрі, сприяють розвитку у дітей розуміння екологічних процесів та взаємозв'язків у природі. Діти навчаються сприймати природу як невід'ємну частину їхнього життя, розвивають відповідальне ставлення до навколишнього середовища.

Дослідницький підхід у проєктній діяльності, включаючи створення спостереження за рослинами та тваринами, аналіз їх звичок та середовища існування, є особливо ефективним. Це дозволяє дітям не тільки набувати практичних навичок, але й виробляти дослідницький інтерес та критичне мислення. Регулярні прогулянки на природі, екскурсії в екологічні парки та заповідники, участь у природоохоронних акціях стимулює інтерес дітей до природи, але й сприяють розвитку їхньої екологічної свідомості. Використання цифрових технологій, включаючи інтерактивні ігри, додатки,

відео та віртуальні екскурсії, може значно підсилити процес навчання, надаючи доступ до яскравих, візуальних і інтерактивних ресурсів.

Особливу роль в цьому процесі грає активна участь батьків у спільній пошуковій діяльності з дітьми. Отже, подальше впровадження запропонованого підходу в практику роботи ЗДО є доцільним для підвищення ефективності екологічного виховання дошкільників.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність використання проектної діяльності як засобу формування природничо-екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку. Отримані результати дослідження засвідчили досягнення мети, вирішення поставлених завдань і стали підставою для формулювання наступних висновків.

На основі вивчення наукової літератури за темою роботи проаналізовано літературні джерела з проблеми формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників засобами проєктів. З'ясовано, що ця проблема є надзвичайно актуальною в сучасних умовах, коли гостро постає питання екологічної кризи та необхідності формування відповідального ставлення до навколишнього середовища в майбутніх поколіннях. Дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку екологічної свідомості та компетентності. У цей час формуються базові установки і цінності дитини, тому екологічне виховання має стати невід'ємною складовою освітнього процесу в ЗДО. Виявлено, що найбільш ефективним засобом формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників є проєктна діяльність. Вона дозволяє поєднати когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти, залучаючи дітей до активного дослідження навколишнього середовища. Проєктна діяльність стимулює допитливість, уяву та творчість дітей, одночасно виховуючи в них відповідальне ставлення до природи.

Визначені критерії та рівні сформованості природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників та виявлено, що більшість дітей старшого дошкільного віку мають середній та низький рівні сформованості досліджуваної компетентності. Це зумовило необхідність розробки та впровадження методики, спрямованої на підвищення ефективності формувальної роботи у цьому напрямку.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови застосування методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників. Доведено, що проєктна діяльність є ефективним засобом розвитку екологічних знань, умінь та ціннісних орієнтацій за умови забезпечення відповідного педагогічного супроводу; створення умов для самостійної та творчої роботи дітей; безпосередньої взаємодії з природними об'єктами під час проєктів. Запропонована методика формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників засобом проєктів у поєднанні з розробленими рекомендаціями є ефективною для підвищення рівня досліджуваної компетентності. Це підтверджено результатами контрольного етапу експерименту, де було зафіксовано позитивну динаміку показників дітей експериментальної групи.

Розроблено рекомендації вихователям щодо формування природничо-екологічної компетентності у старших дошкільників засобом проєктів, які полягають у наступному: рекомендовано під час проєктної діяльності застосовувати інтерактивні та дослідницькі методи, які стимулюють інтерес дітей до природи та залучають їх до активної творчої роботи. Важливе значення має створення стимулюючого екологічного середовища з використанням різних засобів навчання та виховання. Рекомендовано активно залучати батьків до спільних проєктів з дітьми, проведення дослідів та екскурсій на природу.

Експериментальна перевірка підтвердила справедливість гіпотези про те, що використання методу проєктів у процесі формування природничо-екологічної компетентності старших дошкільників є ефективним за умови забезпечення відповідного педагогічного супроводу, створення умов для самостійної та творчої роботи дітей, а також організації їх безпосередньої взаємодії з природними об'єктами. Це підтверджено позитивною динамікою показників рівнів сформованості досліджуваної компетентності в експериментальній групі після формувального етапу дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабюк Т. Й., Магас О. В. Використання сучасних технологій формування екологічної культури дітей дошкільного віку. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18715/1/2.pdf> (дата звернення: 23.11.2023).
2. Базовий компонент дошкільної освіти / наук. кер. : А. М. Богуш ; авт. кол. : А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін. Спецвипуск журналу «*Вихователь-методист дошкільного закладу*». 2012. 61 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція) / наук. керівн. Т.О. Піроженко. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 25.11.2023).
4. Беленька Г. Змалку ближче до природи. Вплив природного середовища на розвиток малюка. *Дошкільне виховання*. 2004. №6. С. 7-9.
5. Беленька Г. В. Науменко Т. С., Половіна О. В. Дошкільнятам про світ природи : метод. посіб. для вихователів дітей дошкільного віку. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 115 с.
6. Білан О.І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / За заг. ред.. О.В. Низковської. 2017. 256 с.
7. Білик К.Д., Чорна Т.В., Нейер Л.А., Поліщук С.В. Будьмо знайомі, Планета Земля (Формування еколого-природничої компетентності старших дошкільників крізь призму інноваційних підходів). Навчально-методичний посібник– Вінниця: ММК. 2020, 60 с.
8. Богдан Т. М., Литвиненко О.М. Компетентнісний підхід у формуванні елементів логічного мислення дошкільників. *Молодий вчений*. 2018. № 2.1 (54.1) лютий. С. 4-7.

9. Богославець О. Неперервність і наступність у навчанні дітей як передумова забезпечення якості освітнього процесу : навчально-методичний посібник. Черкаси: КНЗ «ЧОППОП ЧОР». 2020. 32 с.
10. Богуш А. М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки, 2015. Вип. 67. С. 158-163.
11. Богуш А. М. Підготовка дітей до школи у вимірі дошкільної зрілості. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки, 2015. Вип. 67. С. 158-163.
12. Васильєва К.Ю. Формування еколого-природничої компетентності у дітей дошкільного віку. *Розвиток освітнього простору в системі роботи сучасних закладів дошкільної освіти: Всеукраїнська науково-практична конференція (16 червня 2020р.).* Одеса, 2020. URL: <https://genezum.org/library/formuvannya-ekologo-pryrodnychoi-kompetentnosti-u-ditey-doshkilnogo-viku> (дата звернення: 12.11.2023).
13. Веретеннікова О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Київ: Вища школа, 2012. 365 с.
14. *Вихователь-методист дошкільного закладу № 5, Травень 2021.* URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/914600> (дата звернення: 25.11.2023).
15. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н.В. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (40). Issue: 81, 2016. 112 p.
16. Волинець К. І., Волинець Ю. О., Стаднік Н.В. Наступність дошкільної та початкової освіти як умова успішної самореалізації особистості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV (40). Issue: 81, 2016. 112 p.
17. Горобаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових класів. Рівне, 2001. 212 с.

18. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових класів. Рівне, 2001. 212 с.
19. Гришко О.І., Карапузова І.В. Сутність і особливості інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку. Вікові особливості розвитку дітей. Полтава. 2007. С. 72-77.
20. Дитина в дошкільні роки: Освітня програма / За ред.. К. Л. Крутій. Київ, 2010. 34 с. Є новий варіант цієї програми «Стежинки у Всесвіт»
21. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років / За ред.. В.О. Огнев'юк. Київ, 2016. 304 с.
22. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
23. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с.
24. Карабаєва І. Моніторимо рівень природничо-екологічної компетенції старших дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу №5: спец журнал, травень 2018. URL: <https://emetodyst.mcfr.ua/642928?from=id2> (дата звернення: 23.11.2023).
25. Колеснік К.А. Основні орієнтири виховання підростаючого покоління в Україні. Наукові пошуки XXI століття: молодіжний вимір III Міжнародної дистанційної науково-практичної конференції. Київ, 2015. С. 177–182.
26. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 2001. 37 с.
27. Кошіль О. Освітнє середовище дошкільного навчального закладу: генеза та сутнісний зміст поняття. *Освітологічний дискурс*, 2017. № 3-4 (18-19). С. 150-162.
28. Кравченко С.О. Досвід роботи з проектною діяльністю екологічного спрямування в ЗДО. URL: <https://vseosvita.ua/library/dosvid->

roboti-z-proektnoi-dialnosti-ekologichnogo-spramuvanna-v-zdo-262335.html (дата звернення: 23.11.2023).

29. Левик І. Освіта для сталого розвитку: навчання для життя в майбутньому. Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи: зб. наукових праць: в 2-х ч. / за заг. ред.: О.О.Максимової, М.А.Федорової. Житомир: ФОП Левковець, 2022. Ч.1. С. 56-61.

30. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог – дошкільник. Київ : Слово, 2018. 399 с.

31. Лисенко Н. В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.

32. Лисенко Н. Сучасні підходи до екологічного виховання дітей дошкільного віку у руслі концепції збалансованого розвитку. Теорія виховання, 2019. С. 134-138.

33. Лупійко Л. Психологічні особливості розвитку екологічних уявлень ста-рших дошкільників (на матеріалі народних природознавчих традицій) : автореф. дис. канд. психол. наук : 19.00.07 Київ, 2014. 20 с.

34. Лякішева А., Мозоль В. Розвиток пізнавальних інтересів старших дошкільників як наукова проблема. Педагогічний часопис Волині. 2018. №4(11). С. 33-38.

35. Марценюк М.О., Лобас І.Г. Дошкільна освіта як основа формування особистості. Збірник тез доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 26 жовтня 2017 року: Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти. Мукачево. 2017. С.105-108.

36. Маршицька В. Екологічні проєкти. *Дошкільне виховання*. 2015. № 5. С. 14–16.

37. Науменко Т.С. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08; Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 19 с.

38. Нестеренко В.В., Поліщук О.О. Розумовий розвиток і розумове виховання дітей старшого дошкільного віку у психолого-педагогічних дослідженнях. URL: http://sandavak.narod.ru/stud_stat/polichyk.pdf (дата звернення 20.11.2023).

39. Онопрієнко В.П., Походня Е.Р. Екологічна освіта та виховання в дошкільних дитячих закладах. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 5. С. 327-341.

40. Ошуркевич Н. Сучасні педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. The pedagogical process: theory and practice (series: pedagogy), 2018. 1-2 (60–61). С. 65-73.

41. Павлик Н.В., Іванова О.В. Психологічні засоби професійного розвитку педагога Нової української школи : Метод. посіб. Київ, 2022. 202 с.

42. Піроженко Т. Проблема вивчення ціннісних орієнтацій дошкільників: пошук та результати дослідження. *Вісник Інституту розвитку дитини*. Сер. : Філософія, педагогіка, психологія. 2015. Вип. 37. С. 130-137.

43. Піроженко Т.О., Карабаєва І.І., Ладивір С.О. Прийняття дитиною цінностей : посібник / за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 240 с.

44. Плохій З. Вітальна цінність природи: складові екологічної культури дошкільнят. *Дошкільне виховання*. 2000. №11. С. 6-7.

45. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників. Київ: Редакція журналу *Дошкільне виховання*, 2002. 173 с

46. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія; Ін-т пробл. виховання НАПН України. Київ: Персонал, 2010. 319 с.

47. Плохій З. Природа як пізнавальна цінність. *Дошкільне виховання*. 2001. №6. С. 7-9.

48. Половіна О. А. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників (на матеріалі

ознайомлення з пейзажним живописом): дис... канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2007. 254 с.

49. Половіна О.А. Цільові прогулянки в природі: моральний аспект. *Палітра педагога*. 2017. № 6(104), С. 9-11.

50. Про дошкільну освіту: Закон України від 01.01.2021 № 2628-III (Відомості Верховної Ради України (ВВР)). URL:<https://zakon.help/law/2628-III> (дата звернення: 25.11.2023).

51. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/-show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.11.2023).

52. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція) / Аксьонова О. П., Аніщук А. М, Артемова Л. В. та ін. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.

53. Риждова Н. Екологічний проєкт «Здрастуй, дерево» / Укладач Н.М. Горопаха. Грицан М., Курик М.. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія. К.: Видавничий дім «Слово», 2012.- 423 с.

54. Садова Т.А., Рудакова А.О. Формування пізнавальної активності дошкільників як психолого-педагогічна проблема. Молодий вчений, 2017. №10.1 (50.1). С. 49-52.

55. Світ дитинства: комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / упоряд.: О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш та ін.; наук. керівник акад. А.М. Богуш; за аг. ред. Л. В. Батліної. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 200 с.

56. Середечна О.І., Карапузова І.В. Формування екологічної компетентності дошкільників в процесі ознайомлення з природою. С. 152-156.

57. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу : методичні рекомендації / Т. О. Пірожено, С. О Ладивір, К. В. Карасьова та ін.; за ред.. Т.О.Піроженко. Київ – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 120 с.

58. Тесленко С.О. Проектна діяльність як один із ефективних методів формування екологічної культури у старших дошкільників. *Colloquium-journal*, 2022. 13(136). С. 13-16.

59. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою: Навчальний посібник, Київ: Вища школа, 1993. 255 с

60. Ярославцева М., Колосова С., Сирова Ю. Формування екологічної культури в дошкільників у процесі екологічних проєктів. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Випуск 32. Т.2. С. 144-147

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Опис діагностичних завдань

Блок 1. Діагностичні завдання виявлення у дітей рівня екологічних уявлень

Завдання №1

Мета: виявити характер уявлень дитини про ознаки живої природи; з'ясувати, чи має дитина уявлення про потреби живих організмів, умови, необхідні життя.

Матеріал: 10 картинок із зображенням об'єктів живої природи (тварини, птиці, рослини, людина), неживої природи (сонце, дощ, камінь) та предметів, створених людиною (автомобіль, літак).

Методика: Індивідуальна розмова із дитиною.

Дитині пропонується із набору картинок вибрати об'єкти живої природи.

Після цього запитують:

- Як ти здогадався, що все це живе?
- Чому ти вважаєш, що це... (називається конкретний об'єкт) живе?
- Як ти думаєш, що потрібно тваринам (рослинам, людині), щоб жити і добре почуватися?
- Як потрібно доглядати тварин (рослин)?
- Як почувається ця рослина (тварина, людина)? Як ти це дізнався? Як йому допомогти.

Завдання №2

Мета: виявити характер уявлень дітей про ознаки неживої природи.

Матеріал: вода, земля, пісок, глина, камінь; малюнки, що зображають сонце, веселку, планети.

Методика: Індивідуальна розмова із дитиною.

а) Дитині демонструють воду, землю, пісок, глину, каміння та пропонують розповісти про них.

Задаються питання:

– Кому потрібна вода і навіщо?

Якої води потребують?

– Чи можна пити брудну воду?

– Що відбувається з водою при нагріванні, охолодженні?

– Що потрібно зробити з піском (глиною), щоб із нього можна було ліпити?

– Навіщо потрібна земля?

б) Дитині пропонують розглянути малюнки, у яких зображено сонце, веселка, вітер, сніг, град.

Задаються питання:

– Для чого потрібне сонце?

– Коли з'являється веселка? Назви її кольори.

– Яким буває вітер навесні, влітку, восени, взимку?

– Що відбувається з деревами, коли дме вітер?

– Навіщо потрібен дощ у природі?

– Що було б із рослинами, якби не було дощу?

Завдання №3

Мета: виявити характер уявлень дитини про основні групи тварин (звірі, птахи, комахи, риби), про стадії зростання та розвитку тварин, про призначення основних частин тіла тварин.

Матеріал: картинки із зображенням тварин різних екологічних груп; картинки із зображенням стадій зростання та розвитку тварин (кішки, риби, курча); робочий лист із діагностичним завданням 1.

Методика:

а) Бесіда за картинками, дидактична вправа «Птахи-звірі-риби-комахи».

Задаються питання та пропонуються завдання:

- Хто це? (Дитина перераховує тварин)
- Розділи їх на групи (звірі, птахи, риби, комахи).
- Що спільного у кожної групи тварин?
 - Розклади картинки із зображенням росту та розвитку тварин

(кішки, курча, риби).

б) Виконання практичного завдання:

Дитині пропонується діагностичний лист із завданням 1, на якому зображені тварини (лисиця, голуб, жук, метелик, білок) з недомальованими частинами тіла. Дитині необхідно домалювати частини тіла, що бракують, тваринам.

- Як ти вважаєш, чому без них тваринам не прожити?

Завдання №4

Мета: виявити уявлення дитини про місця проживання тварин.

Матеріал: ігрове поле із зображенням довкілля (ліс, луг, водоймище, сільський дворик, небо); картинки із зображеннями тварин не більше 10 (домашні та дикі тварини, птиці, риби, комахи (жук, бабка, метелик, муха, жаба));

Методика проводиться дидактичною грою «Зоологічне лото». Дитині пропонується підібрати картинки із зображенням тварин різних екологічних груп і викласти їх на ігрове поле за місцем і місцем проживання.

Попросити дитину розповісти, хто де живе.

- Як ти думаєш, чи може ведмідь жити в річці, чи риба на дереві?

Чому?

Завдання №5

Мета: виявити уявлення дитини про різноманітність рослин, місця їх вирощування, частини рослин та їх функцій; вміння розрізняти їх і називати, визначати характерні та суттєві ознаки;

Матеріал: картинки із зображенням дерев, чагарників, трав'янистих та кімнатних рослин; настільно-друкована гра «Ботанічне лото» з елементами моделювання; картинки із зображенням частин рослин.

Методика:

а) Бесіда з картинок, проведення дидактичної гри «Що де росте?»

Дитині пропонувалося назвати рослини, і розташувати їх на ігровому полі за місцем їх виростання (квітник, город, лук, ліс, поле, кімната).

– Як ти думаєш, чим схожі ці групи рослин та чим відрізняються?

б) Проведення дидактичної гри «Плутанина»

– Розташуй частини рослини правильно;

– Чому частини рослини потрібно розташувати саме так?

– Назви частини рослин?

– Навіщо рослині листя, стебло, коріння, квіти, плоди?

Завдання №6

Мета: виявити уявлення дитини про основні потреби рослин та про стадії

їх росту та розвитку.

Матеріал: моделі, що визначають умови зростання (основні потреби рослин; картинки із зображенням стадій зростання гороху.

Методика:

а) Бесіда з картинок, проведення дидактичної гри «Що потрібно рослині?»

Дитині пропонується розглянути моделі і, пояснюючи значення кожної, розповісти про потреби рослин, основні умови їх зростання.

– Що потрібно рослинам для того, щоб вони росли?

– Що станеться з рослиною, якщо їй не давати світло, тепло, воду, повітря та землю?

б) Виконання завдання «Розклади картинку по порядку», як росте горох.

– Що з'являється спочатку, а що потім?

- Що буває тільки у дорослої рослини?

Завдання №7

Мета: виявлення уявлень дитини про людину; про організм людини; про потреби людини.

Матеріал: дві великі картинки: на першій зображені люди різного віку та статі, на другій зображені – людина, рослина та тварина; наочним посібником «Людина та її будова»; діагностичний лист 2 із завданням та картинки із зображенням предметів (сонце, кнопка, крапля, вишня, дзвіночок, яблуко, сірник, парфуми, шапка, квітка, світлофор, цибуля, голка, цукерка, лимон, сіль, крижинка, груша, лампочка, барабан, кавун, печиво, цукор, морозиво, кактус, їжачок, кішка, сніжинки, перо, полуниця); дидактичні картинки із зображеннями потреб людини (живлення, повітря, світло, вода, тепло, будинок, спілкування та ін.)

Методика:

а) Бесіда за картинками «Хто така людина?»

- Як ти думаєш, хто така людина?
- Дитина – це людина? Чому ти так думаєш?
- Ти – людина?
- Чим відрізняється дорослий від дитини? Чим вони схожі?
- Чим усі люди схожі?
- Чим людина відрізняється від тварин та рослин?
- Чим людина схожа на тварин та рослини?

б) Робота з наочним посібником «Людина та її будова», індивідуальна бесіда.

- З чого складається тіло людини?
- Які частини тіла людини ти знаєш?
- Які органи людини ти знаєш?
- Навіщо людині органи?

в) Виконання практичного завдання:

Дитині пропонується діагностичний лист із завданням 2, на якому зображені органи чуття (вуха, ніс, руки, очі, рот).

Задається питання:

- Для чого необхідні людині органи чуття (вуха, ніс, руки, очі, рот)?
- Уважно розглянь картинки та розташуй їх так: поряд з носом – ті предмети, які мають сильний запах; поряд із зображенням рота - ті предмети, які ми визначаємо на смак; поряд із вухом – предмети, звук яких ми чуємо; поряд з очима – ті, які можна визначити за кольором; поряд з долонею – ті предмети, які ми можемо дізнатися навіщо.

г) Бесіда за картинками:

Дитині запитують:

- Що потрібно людині, щоб вона почувала себе добре?
- Дитині пропонується вибрати із запропонованих картинок необхідне людині (харчування, повітря, світло, вода, тепло, будинок, спілкування та ін.)
- Що робить людина, щоб бути здоровою?

Завдання №8

Мета: виявлення уявлень дитини про сезонні зміни у житті рослин, тварин та людини.

Матеріал: картинки із зображенням пори року (осені, зими, весни, літа). Панно «Осінь», «Зима», «Весна», «Літо»; Зображення «Ведмідь у барлозі», «Заєць на снігу»; картинки видів праці людей різні сезони року.

Методика: індивідуальна бесіда за сюжетними картинками:

- Яка це пора року?
- Чому дерева так виглядають?
- Як змінюється життя тварин (називається пора року)?
- Як змінюється життя рослин (називається пора року)?
- Чому люди так одягнені? Чим вони займаються?

Блок 2. Діагностичні завдання виявлення у дітей емоційно-ціннісного ставлення до природи

Завдання №1

Мета: вивчити особливості розуміння дитиною цінності природних об'єктів; виявити наявність інтересу до природних об'єктів та діяльності з ними.

Матеріал: картинки із зображенням дітей, зайнятих різними видами діяльності у тому числі з природними об'єктами (спілкування із цуцням, годування морської свинки, полив рослин та ін.)

Методика: Розмова із дитиною.

- Чи любиш ти тварин та рослини?
- З якими живими істотами тобі подобається зустрічатися? Чому?
- Навіщо потрібні тварини та рослини?
- Чи можуть люди прожити без тварин та рослин?
- Чи є в тебе вдома якась тварина?
- А які рослини ростуть у тебе вдома?
- Чи може людина прожити без інших людей? Чому?

Дитині пропонується вибрати картинку, найбільш привабливу для неї, де зображені діти, зайняті різними видами діяльності у тому числі з природними об'єктами (спілкування з цуцням, годування морської свинки, полив рослин та ін.)

Завдання №2

Мета: виявити уявлення дитини про норми ставлення до живих об'єктів природи.

Матеріал. Картинки із зображеннями прикладів правильної та неправильно поведінки дітей та дорослих у природі.

Методика: Бесіда за картинками:

Як вчинив хлопчик (дівчинка)?

- Чому так чинити неправильно?
- Як би ти вчинив на його місці?

- Як потрібно ставитися до тварин та рослин?
- Які добрі справи ти робив для рослин, тварин та людей?

Завдання №3

Мета: вивчити вербальне ставлення дитини до живої.

Методика Створення проблемної ситуації.

Перед дитиною ставиться проблемна ситуація і пропонується вирішити її: «Уяви собі, що мама дала тобі гроші на морозиво і попередила: магазин ось-ось закриється, тому поспішай... Ти пішов (ла) і по дорозі побачив (ла) красивого великого жука, який впав у ямку з водою і не може звідти вилізти. Якщо ти зупинишся, щоб допомогти йому, то не встигнеш купити морозиво, а підеш – жук загине. Як ти зробиш: підеш за морозивом чи допоможеш жуку?»

Завдання №4

Мета: вивчити особливості ставлення дитини до тварин та рослин у спеціально створених умовах.

Методика Проводиться спостереження за ставленням дитини до мешканців живого куточка в екологічній кімнаті.

Створюються спеціальні умови, в яких дитина повинна буде здійснити вибір діяльності - або з природними об'єктами або іншої діяльності.

В екологічній кімнаті знаходяться тварини та рослини, деякі з них потребують допомоги (тварини – у годівлі, рослини – у поливі), та приготовлені необхідні атрибути для догляду за ними. Також, до уваги дітей були представлені матеріали для заняття іншими видами діяльності (малюванням, грою та ін.).

До екологічної кімнати запрошуються двоє дітей, кожному з них пропонується зайнятися тим, чим він хоче. Якщо дитина сама не здогадається про необхідність допомоги живому, можна привернути її увагу за допомогою навідних питань:

- Як ти думаєш, як почуватиться живий об'єкт?
- Як ти це дізнався?

- Чи хотів би ти йому допомогти?
- Чому ти хочеш допомогти йому?

Блок 3. Діагностичні завдання на виявлення рівня сформованості екологічно орієнтованої поведінки та діяльності у природному середовищі

Завдання №1

Мета: володіння практичними вміннями догляду за рослинами; вміння приймати мету діяльності екологічного утримання, відбирати обладнання для здійснення догляду за рослинами;

Матеріали: кімнатні рослини, що потребують різних дій для задоволення потреб (видалення пилу, поливу, розпушування); набір устаткування реалізації догляду і потрібного йому;

Методика:

Створюється практична мотиваційна ситуація:

– Допоможи мені (або черговому), будь ласка, полити рослини, розпушити землю, прибрати з листя пил.

- Чи хотів би ти допомогти у догляді за рослинами?
- Як ти думаєш, навіщо їх доглядати?

Потім дитині пропонується відібрати дві рослини з куточка природи,

які потребують поливу, розпушування, очищення від пилу, і пояснити, чому він вибрав саме ці рослини. Дитині необхідно відповісти, що станеться, якими будуть рослини після того, як вона здійснить догляд за ними, розповісти про послідовність своїх дій.

Дитині пропонується відібрати необхідне для догляду за рослинами обладнання: разом із необхідними інструментами та обладнанням пропонує непотрібні для даного способу догляду.

Проводиться спостереження за дитиною, чи правильно вона здійснює догляд за рослиною.

Далі дитині запитують:

- Що потрібно було зробити для догляду за рослинами?
- Як ти це зробив?
- У тебе вдалося зробити те, що ти хотів?

Завдання №2

Мета: володіння практичними вміннями догляду тварин; вміння приймати мету діяльності екологічного утримання, відбирати обладнання для догляду за тваринами;

Матеріали: тварини, які потребують догляду (годування, збирання); набір устаткування реалізації догляду і потрібного йому;

Спостереження за дитиною. В екологічній кімнаті дитині пропонується догляд за мешканцями живого куточка. Необхідно визначити, кому з тварин потрібно надати допомогу, вибрати все необхідне для догляду і здійснити догляд за тваринами. Проводиться спостереження за дитиною, чи правильно вона здійснює догляд за твариною.

Далі дитину запитують:

- Що потрібно було зробити для тварини?
- Як ти це зробив?
- У тебе вдалося зробити те, що ти хотів?

Оцінка та інтерпретація результатів дослідження

Низький рівень (3-5 балів) – дитина розрізняє та називає велику кількість тварин, рослин, вичленює їх особливості. Знає деякі їхні потреби (у волозі, їжі). Встановлює приватні зв'язки, порівнює об'єкти за характерними ознаками. У виділенні загальних ознак відчуває труднощі. Має уявлення про деякі об'єкти неживої природи, але завжди правильно називає їх основні властивості, ознаки. З власної ініціативи не виявляє інтересу до живих об'єктів. Прояв гуманного ставлення ситуативний. Пізнавальне ставлення нестійке, пов'язане з яскравими подіями, що привертають увагу. Дитина не має вміння здійснення догляду за живими істотами.

Середній рівень (6-8 балів) – дитина розрізняє велику кількість об'єктів живої та неживої природи, виокремлює характерні та під керівництвом педагога суттєві ознаки. Знає ознаки живого. Встановлює приватні та деякі спільні зв'язки. Вміє порівнювати об'єкти за ознаками відмінності та подібності. Недостатньо опанував загальні поняття і загальними зв'язками. Виявляє інтерес до знайомих та приємних для нього живих об'єктів. До проявів негативного ставлення до природи іншими дітьми найчастіше пасивний. У дитини сформовані деякі вміння догляду за живими істотами, але вона діє не завжди доцільно. Дитину захоплює процес догляду, вона не націлена на результат. Трудові дії не осмислені остаточно з урахуванням потреб живого.

Достатній рівень (9-10 балів) – дитина володіє достатнім обсягом знань про об'єкти і явища живої та неживої природи; визначає характерні ознаки живого; встановлює очевидні зв'язки між об'єктами та явищами природи. Проявляє стійкий інтерес до пізнання природи, позитивне емоційне ставлення до живих істот. Дотримується основних правил поведінки з об'єктами природи. Володіє базовими вміннями догляду за тваринами і рослинами, здатна доцільно діяти під керівництвом дорослого.

Високий рівень (11-12 балів) – дитина знає основні ознаки живого та об'єктів неживої природи, встановлює зв'язки між станом живих істот, середовищем проживання та відповідністю умов потребам. Знання мають узагальнений, системний характер. Самостійно, з власної ініціативи виявляє інтерес до знайомих та незнайомих живих об'єктів. Досить впевнено орієнтується у правилах поведінки у природі, намагається їх дотримуватися. Дбайливо, гуманно ставиться до природи, нетерпимий до інших дітей і дорослих у разі порушення ними правил поведінки у природі. Готовий надати допомогу у разі потреби. Емоційно сприймає природу, бачить її красу. Має трудові вміння, якісно виконує догляд за живими істотами. У догляді орієнтований на результат, розуміє його спрямованість.

ДОДАТОК Б

Анкета для вихователів ЗДО щодо їх уявлень про формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктів

Шановні педагоги! Ми звертаємось до вас з проханням взяти участь у дослідженні, спрямованому на вивчення вашого досвіду та поглядів щодо формування природничо-екологічної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Будь ласка, відповідайте на питання, вибираючи найбільш підходящий варіант відповіді.

1. Як ви вважаєте, яка роль природничо-екологічного виховання у розвитку старших дошкільників?
 - Формування основ знань про природу
 - Розвиток цікавості та пізнавальної активності
 - Виховання відповідального ставлення до навколишнього середовища
 - Всі вищевказані аспекти
2. Які методи ви зазвичай використовуєте для формування природничо-екологічної компетентності?
 - Бесіди та лекції
 - Практичні заняття та екскурсії
 - Ігрові методики
 - Проєктну діяльність
3. Наскільки важливим є включення елементів проєктної діяльності у процес природничо-екологічного виховання?
 - Дуже важливим
 - Важливим
 - Не дуже важливим
 - Не важливим
4. Чи вважаєте ви, що проєктна діяльність сприяє глибшому розумінню дітьми природних процесів?
 - Так, безумовно
 - Скоріше так, ніж ні
 - Важко сказати
 - Скоріше ні, ніж так
5. Чи включаєте ви у свою роботу екологічні проєкти, спрямовані на вивчення місцевої флори і фауни?
 - Так, регулярно
 - Час від часу
 - Рідко
 - Ніколи

6. Як часто ви організовуєте з дітьми вихідні на природу з метою практичного вивчення екологічних питань?
 - Дуже часто
 - Часто
 - Іноді
 - Рідко
7. Які, на вашу думку, основні перешкоди при впровадженні екологічних проєктів у дошкільному закладі?
 - Недостатність ресурсів (матеріалів, обладнання)
 - Брак часу для планування та реалізації проєктів
 - Недостатній рівень підготовки педагогів
 - Відсутність інтересу з боку дітей
8. На вашу думку, які аспекти природничо-екологічної компетентності важливі для розвитку у дітей старшого дошкільного віку?
 - Знання про навколишнє середовище
 - Уміння спостерігати та аналізувати природні явища
 - Навички екологічної поведінки
 - Всі вищенаведені аспекти
9. Як ви оцінюєте вплив проєктної діяльності на екологічне виховання дітей?
 - Дуже позитивно
 - Позитивно
 - Нейтрально
 - Негативно
10. Чи інтегруєте ви екологічні проєкти з іншими видами діяльності в дошкільному закладі?
 - Так, інтегрую постійно
 - Частково інтегрую
 - Рідко інтегрую
 - Не інтегрую
11. Які методи ви вважаєте найбільш ефективними для формування природничо-екологічної компетентності?
 - Інтерактивні заняття
 - Тематичні проєкти та дослідження
 - Гра та рольові ігри
 - Інформаційно-освітні заходи
12. Чи вважаєте ви, що проєктна діяльність сприяє розвитку міжособистісних навичок дітей?
 - Так, безумовно
 - Скоріше так, ніж ні
 - Важко сказати
 - Скоріше ні, ніж так

Дякую за вашу співпрацю та витрачений час! Ваші відповіді мають велике значення для нашого дослідження.

ДОДАТОК В

Анкета для батьків з питань ефективності екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі

Шановні батьки! Ми звертаємось до вас за допомогою в оцінці ефективності екологічного виховання ваших дітей у дошкільному навчальному закладі. Ваші відповіді допоможуть нам покращити цей процес та зробити його більш ефективним і цікавим для дітей.

1. Як ви оцінюєте необхідність формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників?
 - Вкрай необхідно
 - Досить важливо
 - Не дуже важливо
 - Необхідності немає
2. Наскільки, на вашу думку, у дошкільному закладі приділяється увага формуванню екологічної обізнаності дітей?
 - Дуже багато уваги
 - Достатньо уваги
 - Мало уваги
 - Зовсім не приділяється увага
3. Які аспекти екологічного виховання ви вважаєте найбільш важливими?
 - Знання про екологію та природу
 - Вміння бережливо ставитися до ресурсів
 - Розвиток любові та поваги до природи
 - Формування відповідальної поведінки у природі
4. Як ви оцінюєте рівень знань вашої дитини про природу та екологію?
 - Дуже високий
 - Достатній
 - Середній
 - Недостатній
5. Чи спостерігаєте ви в дитини інтерес до вивчення природи?
 - Так, дуже великий інтерес
 - Є певний інтерес
 - Інтерес проявляється рідко
 - Інтерес відсутній
6. Чи залучаєте ви дитину до догляду за рослинами або тваринами вдома?
 - Так, регулярно
 - Іноді
 - Рідко
 - Ніколи
7. Які заходи, на вашу думку, слід впроваджувати в ЗДО для покращення екологічного виховання?

- Більше практичних занять на природі
 - Ігрові екологічні активності
 - Тематичні проекти та дослідження
 - Залучення батьків до екологічних заходів
8. Чи вважаєте ви, що участь у екологічних заходах позитивно впливає на формування свідомого ставлення дошкільників до навколишнього середовища?
- Так, це має значний позитивний вплив
 - Скоріше так, ніж ні
 - Важко сказати
 - Ні, не вважаю
9. Чи помічаєте ви зміни в поведінці вашої дитини щодо ставлення до природи після відвідування ЗДО?
- Так, помітні позитивні зміни
 - Є деякі зміни
 - Не помічаю змін
 - Поведінка не змінилась
10. Чи вважаєте ви важливим залучати дітей до природоохоронної діяльності (наприклад, збір сміття, посадка дерев)?
- Так, це дуже важливо
 - Це корисно, але не обов'язково
 - Не вважаю це важливим
 - Це не має значення для дітей дошкільного віку
11. Чи спостерігаєте ви у вашій дитині інтерес до догляду за рослинами та тваринами?
- Так, великий інтерес
 - Іноді проявляє інтерес
 - Рідко проявляє інтерес
 - Не проявляє інтерес
12. На вашу думку, як ЗДО може покращити процес формування екологічної свідомості у дітей?
- Збільшення практичних занять на природі
 - Організація тематичних ігор та конкурсів
 - Залучення батьків до екологічних проектів
 - Використання сучасних інтерактивних методів навчання

Дякуємо за вашу участь у дослідженні! Ваші відповіді допоможуть нам зрозуміти та покращити процес екологічного виховання в дошкільних навчальних закладах.

ДОДАТОК Г

Таблиця Г.1

Результати діагностики рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку за трьома блоками до формувального експерименту

№ п/п	Ім'я досліджуваного	Блок 1 (бали)	Блок 2 (бали)	Блок3 (бали)	Всього (бали)	Рівні
	Експериментальна група	4	4	4	12	
1	Максим	4	3	3	10	достатній
2	Влад Н.	3	4	4	11	високий
3	Олена Т.	2	3	2	7	середній
4	Коля	3	3	2	8	достатній
5	Мирослава	1	2	1	4	низький
6	Андрій	2	1	2	5	середній
7	Денис	2	2	1	5	середній
8	Настя	4	3	3	10	достатній
9	Діма С.	3	3	2	8	достатній
10	Микита	1	1	2	4	низький
11	Юля К.	1	2	2	5	середній
12	Марія	2	2	2	6	середній
13	Денис	2	2	2	6	середній
14	Рома	2	2	3	7	середній
15	Андрій	3	4	4	11	високий
	<i>Середній бал по групі</i>	2,3	2,5	2,3	7,1	
	Контрольна група					
16	Артем	2	2	3	7	середній
17	Дмитро Л.	4	3	4	11	високий
18	Наташа	1	2	1	4	низький
19	Єгор	4	3	3	10	достатній
20	Юля Д.	2	1	2	5	середній
21	Влад П.	3	4	4	11	високий
22	Оля	3	2	2	7	середній
23	Марія	1	2	2	5	середній
24	Віка	2	3	3	8	достатній
25	Женя Н.	1	1	1	3	низький
26	Саша	2	2	3	7	середній
27	Микита	4	4	3	11	високий
28	Діма Н.	2	2	2	6	середній

29	Софія	2	3	3	8	достатній
30	Олена С.	1	2	1	4	низький
	<i>Середній бал по групі</i>	2,2	2,4	2,5	7,0	

Таблиця Г.2

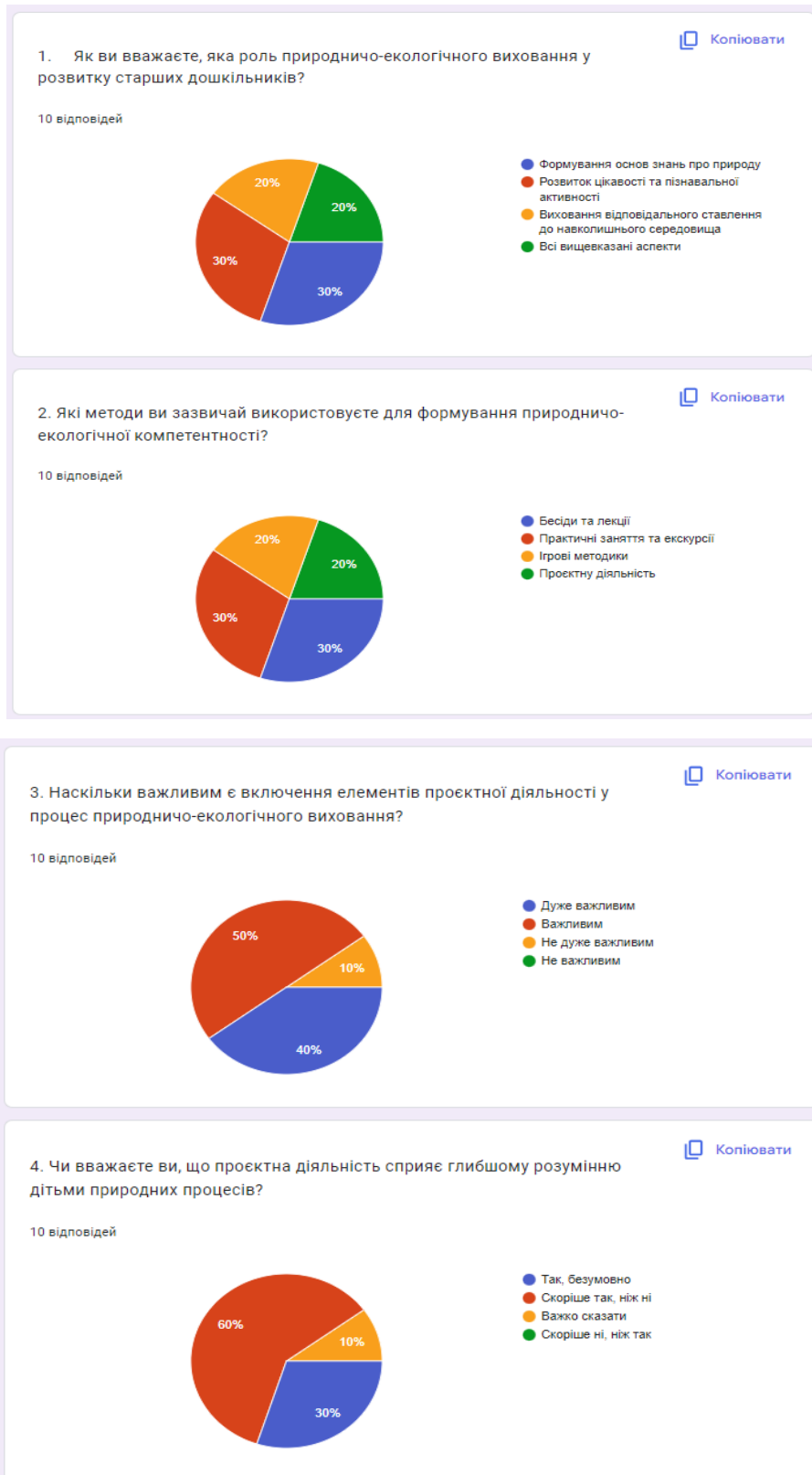
Результати діагностики рівнів сформованості природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку за трьома блоками після формувального експерименту

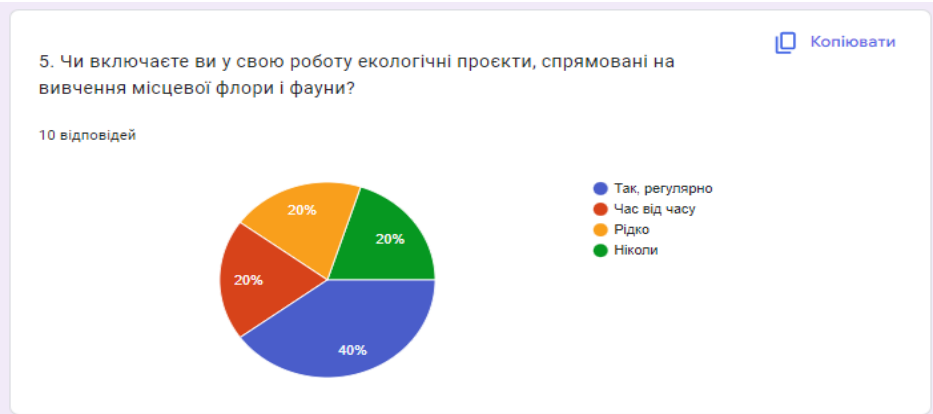
№ п\п	Ім'я досліджуваного	Блок 1 (бали)	Блок 2 (бали)	Блок3 (бали)	Всього (бали)	Рівні
	<i>Експериментальна група</i>	4	4	4	12	
1	Максим	4	3	4	11	високий
2	Влад Н.	4	4	4	12	високий
3	Олена Т.	3	4	3	10	достатній
4	Коля	3	3	3	9	достатній
5	Мирослава	2	3	2	7	середній
6	Андрій	2	2	3	7	середній
7	Денис	3	3	3	9	достатній
8	Настя	4	4	3	11	високий
9	Діма С.	3	4	3	10	достатній
10	Микита	2	2	2	6	середній
11	Юля К.	2	2	2	6	середній
12	Марія	2	3	3	6	середній
13	Денис	3	3	3	9	достатній
14	Рома	2	2	3	7	середній
15	Андрій	4	4	4	12	високий
	<i>Середній бал по групі</i>	3,0	3,1	3,5	8,9	
	<i>Контрольна група</i>					
16	Артем	2	2	3	7	середній
17	Дмитро Л.	4	3	4	11	високий
18	Наташа	1	2	1	4	низький
19	Єгор	4	3	3	10	достатній
20	Юля Д.	2	1	2	5	середній

21	Влад П.	3	4	4	11	високий
22	Оля	3	2	2	7	середній
23	Марія	1	2	2	5	середній
24	Віка	2	3	3	8	достатній
25	Женя Н.	1	1	1	3	низький
26	Саша	2	2	3	7	середній
27	Микита	4	4	3	11	високий
28	Діма Н.	2	2	2	6	середній
29	Софія	2	3	3	8	достатній
30	Олена С.	1	2	1	4	низький
	<i>Середній бал по групі</i>	2,2	2,4	2,5	7,0	

ДОДАТОК Д

Автоматично складені діаграми Гугл форми за Анектою для вихователів ЗДО щодо їх уявлень про формування природничо-екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами проєктів

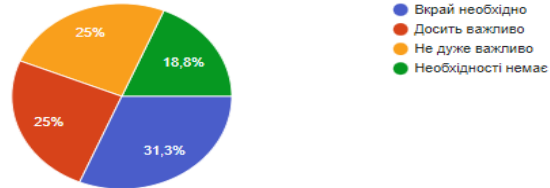
ДОДАТОК Е

Автоматично складені діаграми Гугл форми за Анектою для батьків з питань ефективності екологічного виховання дітей у дошкільному навчальному закладі

1. Як ви оцінюєте необхідність формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників?

Копіювати

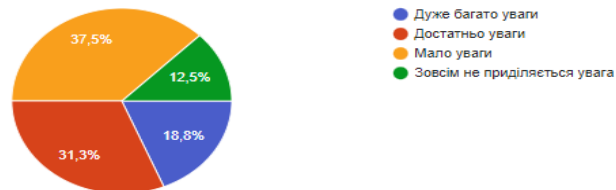
16 відповідей

2. Наскільки, на вашу думку, у дошкільному закладі приділяється увага формуванню екологічної обізнаності дітей?

Копіювати

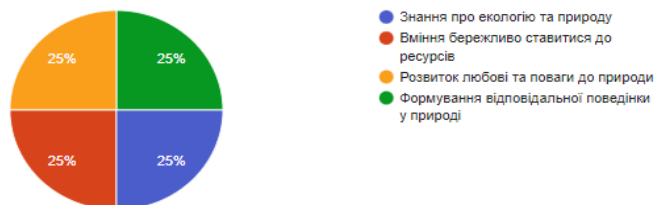
16 відповідей

3. Які аспекти екологічного виховання ви вважаєте найбільш важливими?

Копіювати

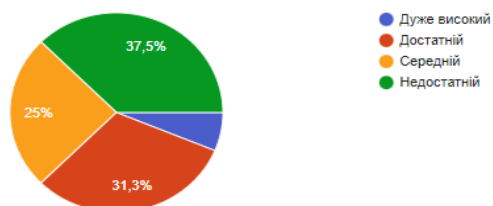
16 відповідей

4. Як ви оцінюєте рівень знань вашої дитини про природу та екологію?

Копіювати

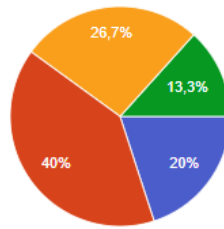
16 відповідей

5. Чи спостерігаєте ви в дитини інтерес до вивчення природи?

 Копіювати

15 відповідей

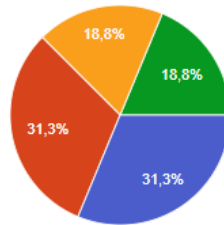

- Так, дуже великий інтерес
- Є певний інтерес
- Інтерес проявляється рідко
- Інтерес відсутній

6. Чи залучаєте ви дитину до догляду за рослинами або тваринами вдома?

 Копіювати

16 відповідей

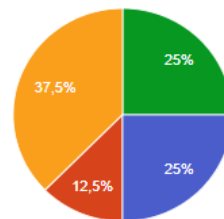

- Так, регулярно
- Іноді
- Рідко
- Ніколи

7. Які заходи, на вашу думку, слід впроваджувати в ЗДО для покращення екологічного виховання?

 Копіювати

16 відповідей

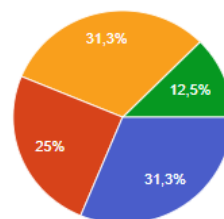

- Більше практичних занять на природі
- Ігрові екологічні активності
- Тематичні проекти та дослідження
- Залучення батьків до екологічних заходів

8. Чи вважаєте ви, що участь у екологічних заходах позитивно впливає на формування свідомого ставлення дошкільників до навколишнього середовища?

 Копіювати

16 відповідей

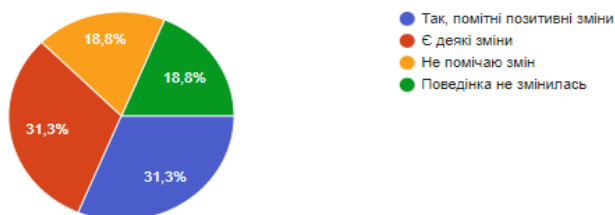

- Так, це має значний позитивний вплив
- Скоріше так, ніж ні
- Важко сказати
- Ні, не вважаю

9. Чи помічаєте ви зміни в поведінці вашої дитини щодо ставлення до природи після відвідування ЗДО?

 Копіювати

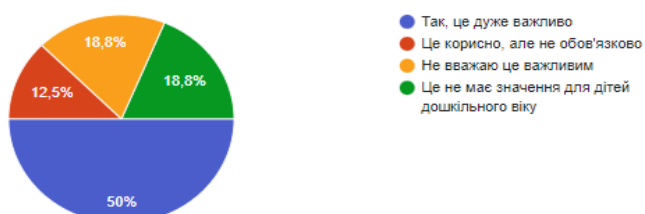
16 відповідей

10. Чи вважаєте ви важливим залучати дітей до природоохоронної діяльності (наприклад, збір сміття, посадка дерев)?

 Копіювати

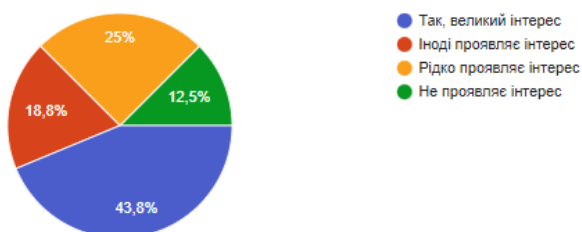
16 відповідей

11. Чи спостерігаєте ви у вашій дитині інтерес до догляду за рослинами та тваринами?

 Копіювати

16 відповідей

12. На вашу думку, як ЗДО може покращити процес формування екологічної свідомості у дітей?

 Копіювати

16 відповідей

